

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Datum 20 maart 2023

Onderwerp Besluit op uw verzoek

Behandeld door [REDACTED]

Ons kenmerk Z23-535 / D23-7560

Uw kenmerk

Bijlagen

Geachte [REDACTED]

Op 12 januari 2023 heeft u een verzoek op grond van de Wet open overheid (Woo) ingediend. In dit verzoek vraagt u om informatie over de Faunabeheerovereenkomst (Fbo) op Terschelling met de plaatselijke Wildbeheereenheid (Wbe). Ik heb de ontvangst van uw verzoek per brief van 16 januari 2023 bevestigd.

Op 6 februari 2023 heb ik derde-belanghebbende(n) om hun zienswijze gevraagd, volgens art. 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Ik heb u hiervan op de hoogte gesteld en u laten weten dat de termijn niet verder liep, totdat de zienswijzen kenbaar waren gemaakt. De belanghebbende(n) heeft een zienswijze over de openbaarmaking ingediend. Ik heb de zienswijze van de belanghebbende(n) in mijn beoordeling meegenomen.

Uw Woo-verzoek

Het moment waarop u uw verzoek heeft gedaan, heeft gevolgen voor de welke documenten zijn gezocht. Een Woo-verzoek kan nooit gaan over documenten die na het opsturen van uw verzoek zijn geschreven.¹ Dit houdt in dat documenten die later zijn gemaakt dan de datum van uw verzoek, 12 januari 2023, niet zijn meegenomen bij de behandeling van uw Woo-verzoek.

In uw verzoek vraagt u om documenten openbaar te maken, namelijk de Faunabeheerovereenkomst (Fbo) die Staatsbosbeheer heeft gesloten met Wildbeheereenheid (Wbe) Terschelling. Indien aanwezig ontvangt u ook graag een motivatie van de BOA van Staatsbosbeheer waaruit blijkt dat deze Fbo opening biedt voor de georganiseerde jachtdagen en een jachthuurovereenkomst met de Wbe.

---

¹ ECLI:NL:RVS:2015:623

Resultaten onderzoek

Ik heb uitgebreid onderzoek gedaan of Staatsbosbeheer de documenten heeft waarop uw informatieverzoek betrekking heeft. Ik heb hiervoor het (digitaal) archief en de betrokken collega's geraadpleegd.

Ik heb twee documenten gevonden, namelijk:

1. De faunabeheerovereenkomst - 14 oktober 2022
2. Effectenstudie van Adviesbureau ECO-logisch – 8 juni 2020

Overwegingen

Financiële/economische belang Staatsbosbeheer, art. 5.1, lid 2 sub b, Woo

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en sub b, Woo wordt financiële/economische informatie niet openbaar gemaakt als het belang daarvan niet opweegt tegen de economische of financiële belangen van Staatsbosbeheer. In de overeenkomst zijn bedragen opgenomen, waarbij het financiële/economische belang in het geding komt. Openbaarmaking van deze bedragen zou de onderhandelingspositie van Staatsbosbeheer in de toekomst kunnen verslechteren. Ik ben van mening dat dit belang zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Deze gegevens worden daarom niet openbaar gemaakt op grond van art. 5.1, lid 2 sub b, Woo.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, art. 5.1, lid 2 sub e, Woo

De documenten die vallen onder uw verzoek bevatten persoonsgegevens. Deze persoonsgegevens worden op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en sub e, Woo niet openbaargemaakt als het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In de documenten staan namen en handtekeningen. Van openbaarmaking hiervan wordt, in lijn met vaste rechtspraak, meestal afgezien.² Namen van personen die in hun functie in de openbaarheid treden worden wel openbaar gemaakt.

Zienswijze belanghebbende

De Wbe Terschelling heeft telefonisch een zienswijze ingediend, waarin de Wbe bezwaar maakt tegen de openbaarmaking van de documenten. Als eerste heeft de Wbe aangegeven dat het onderzoeksrapport niet valt onder het verzoek. Dit is namelijk een uitwerking van het reeds openbare N2000 beheerplan van Terschelling, waar naar kan worden verwezen. Daarbij is het rapport in opdracht van de Wbe opgesteld en valt het dus niet onder de Woo. De Wbe heeft de voorkeur om de openbaarmaking van de documenten in zijn geheel achterwege te laten.

Verder geeft de belanghebbende aan dat de faunabeheerovereenkomst in goed overleg met Staatsbosbeheer tot stand is gekomen. Het openbaar maken hiervan zou de samenwerking tussen de Wbe en Staatsbosbeheer kunnen schaden, omdat de samenwerking op basis van de overeenkomst anders kan worden uitgelegd dan hoe deze in de praktijk is. Zo wordt in de praktijk overlegd aan welke delen wel of niet uitvoering worden gegeven, gelet op de geldende wetgeving, instandhoudingsdoelen en populatie. Het openbaar maken van de documenten zal daarom in de ogen van de belanghebbende niet in het belang zijn van Staatsbosbeheer en de Wbe. Hiervoor beroept de Wbe zich dan ook op art. 5.1 lid 2 sub i Woo (het goed functioneren van bestuursorganen) en/of art. 5.1 lid 5 Woo (onevenredige benadeling). Voor de bedragen doet de Wbe een beroep op uitzonderingsgronden voor financiële gegevens in art. 5.1 lid 2 sub b en/of f Woo.

Ik volg deze zienswijze alleen voor de financiële gegevens. Het onderzoek is specifiek opgesteld ter voorbereiding van de gevraagde overeenkomst. Omdat er in het verzoek speciaal wordt gevraagd naar een motivatie bij de overeenkomst, valt het rapport naar mijn mening dan ook onder het verzoek. Verder is het rapport gedeeld met Staatsbosbeheer en is mede op basis hiervan de keuze gemaakt om wel of niet deze overeenkomst aan te gaan. Ook alleen daarom al valt het onder de reikwijdte van het verzoek.

---

² ECLI:NL:RVS:2018:321

Ik ga niet mee in de stelling dat het openbaar maken van de documenten niet in het belang is van Staatsbosbeheer en de Wbe. De basis van de Woo is dat alle documenten van de overheid openbaar zijn. Overeenkomsten die een overheid sluit zijn dus in principe ook openbaar. Ik zie niet in dat het openbaar maken van deze overeenkomst het goed functioneren van Staatsbosbeheer schaadt (art. 5.1 lid 2 sub i Woo). Verder kunnen eventuele onjuistheden of onduidelijkheden op zichzelf geen reden zijn om (delen van) documenten niet openbaar te maken. Het risico op het hierdoor ontstaan van een vertekend beeld is geen belang dat opweegt tegen het belang van de openbaarheid en is dan ook geen belang waarbij een succesvol beroep op artikel 5.1 lid 5 Woo kan worden gedaan. Als zaken niet duidelijk zijn, ligt het, gelet op de bedoeling van de wet, voor de hand om uitleg te geven bij de openbaarmaking en niet om openbaarmaking achterwege te laten. Met de bespreking van deze zienswijze ga ik ervan uit dat nu duidelijk is dat de openbaar te maken overeenkomst niet altijd duidelijk weergeeft wat voor soort jacht er in de praktijk wordt uitgevoerd.

Ook vind ik dat de documenten niet (volledig) weggelaten kunnen worden omdat enkele gegevens zijn weggehaald. In het kader van de Woo kan volledige openbaarmaking van documenten achterwege worden gelaten als na het weglakken van bepaalde passages hetgeen dat overblijft niet meer zelfstandig leesbaar is. Weliswaar zijn er in de openbaar te maken documenten passages, zoals bedragen en namen, onleesbaar gemaakt, maar het resterende deel van de documenten is nog zelfstandig leesbaar en wordt daarom wel verstrekt.

Besluit

Onder uw Woo-verzoek vallen twee documenten. Ik heb besloten tegemoet te komen aan uw verzoek en de documenten (deels) openbaar te maken. Ik heb voor de duidelijkheid de bijlagen genummerd. De nummers op het overzicht komen overeen met de nummers op de documenten.

Ik heb de in de bijgevoegde stukken vermelde persoonsgegevens en financiële gegevens (deels) onleesbaar gemaakt. Voor de motivering verwijs ik u naar de overwegingen. Per onleesbaar gemaakt onderdeel is zichtbaar op basis waarvan de informatie niet openbaar wordt gemaakt.

Uitgestelde openbaarmaking

Op basis van de binnengekomen zienswijze(n) hebben personen/organisaties buiten Staatsbosbeheer mogelijk bezwaar tegen de openbaarmaking van de informatie. Daarom vindt de feitelijke openbaarmaking van de documenten op grond van artikel 4.4, vijfde lid, van de Woo niet eerder plaats dan twee weken na de datum van dit besluit. Op deze manier wordt aan deze personen/organisaties de mogelijkheid gegeven om te proberen de openbaarmaking tegen te houden. Dit kan door het indienen van een bezwaarschrift bij Staatsbosbeheer en door daarnaast bij de rechtbank een verzoek in te dienen voor een voorlopige voorziening om het openbaar maken van de documenten nog langer uit te stellen. Indien binnen twee weken na de datum van dit besluit een bezwaarschrift is ingediend en een verzoek om voorlopige voorziening is gedaan, wordt de uitspraak van de voorzieningenrechter afgewacht.

Rechtsmiddelen

Indien u het met dit besluit niet eens bent, kunt u binnen zes weken na verzending van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. Ook een andere belanghebbende kan tegen dit besluit bezwaar maken. Het bezwaarschrift kan worden gestuurd aan de Directeur Staatsbosbeheer, Postbus 2, 3800 AA Amersfoort. U kan uw bezwaarschrift ook per mail versturen naar info@staatsbosbeheer.nl. U wordt verzocht een afschrift van dit besluit bij het bezwaarschrift te voegen.

Een bezwaarschrift moet zijn ondertekend en bevat tenminste:

- uw naam en adres;
- een datum;

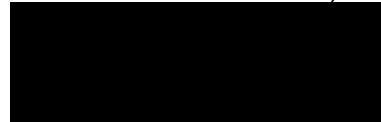
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de redenen waarom u het niet eens bent met het besluit.

Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het bezwaarschrift. Dat betekent dat uw bezwaar niet inhoudelijk wordt behandeld.

Een kopie van dit besluit zend ik aan de betrokken personen/organisaties.

Als u nog vragen hebt dan kunt u contact opnemen met of Woo@staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,
de directeur Staatsbosbeheer, namens deze,

drs. B.A. Revis

directeur Terreinbeheer & Ontwikkeling

Staatsbosbeheer

Postadres Postbus 2, 3800 AA Amersfoort

Telefoon 030-692 61 11

Planeenheid Terschelling

Object Terschelling

Relatie 008081

Overeenkomst OVK166996

Zaak Z22-7188

Versienummer F03.01.on.17.1

Faunabeheerovereenkomst

De ondergetekenden:

1. Staatsbosbeheer, gevestigd en kantoorhoudend op het adres Smallepad 5 te (3811 MG) Amersfoort, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw J. Kiestra, provinciaal hoofd Staatsbosbeheer, hierna te noemen: 'Staatsbosbeheer',

en
2. WBE Terschelling, gevestigd aan Douwe Totlaan 26 8881CX West Terschelling, rechtsgeldig vertegenwoordigd door **Art. 5.1** (voorzitter) en **Art. 5.1 lid 2 sub e** (secretaris), ingeschreven in het handelsregister van de Kamers van Koophandel onder nummer 40003028, hierna te noemen: 'faunabeheerder'

Komen het navolgende overeen:

Faunabeheerder draagt zorg voor faunabeheer op gronden die in eigendom en/of beheer zijn van Staatsbosbeheer, zoals aangegeven op de kaart die als bijlage 1 aan deze overeenkomst is gehecht en daarvan deel uitmaakt. Het kan daarbij gaan om de onderstaand opgesomde rechten en toestemmingen A, B, C en/of D. Op de kaart in bijlage 1 is met verschillende kleuren aangegeven welke vormen van faunabeheer gelden voor de diverse percelen op die kaart. Om dit faunabeheer mogelijk te maken en daadwerkelijk te realiseren verleent Staatsbosbeheer aan faunabeheerder diverse rechten en toestemmingen zoals onderstaand vermeld en neemt de faunabeheerder de verplichting op zich om het faunabeheer uit te voeren. Uitvoering is conform wet- en regelgeving.

A. Jacht (is van toepassing voor deze FBO)

Het gaat hierbij om het bejagen van de 5 wildsoorten (fazant, wilde eend, houtduif, haas, konijn) bij wijze van benuttingsjacht (artikel 3.20 en 3.23 lid 1, sub d. Wet natuurbescherming). Welke wildsoorten zijn toegestaan en op welke wijze is beschreven in het "Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling en het Jaarplan Faunabeheer Terschelling". Staatsbosbeheer verhuurt het recht hiertoe aan faunabeheerder voor de percelen waarvoor dat met een bepaalde kleur is aangegeven op de als bijlage 1 aangehechte kaart (zie de legenda bij de kaart).

B. Reebeheer (is niet van toepassing voor deze FBO)

Het gaat hierbij om het afschot van reeën op basis van een ontheffing van gedeputeerde staten, als bedoeld in artikel 3.17, lid 1 van de Wet natuurbescherming. Voor zover faunabeheerder op basis van een (al dan niet 'doorgeschreven') ontheffing over de mogelijkheid beschikt om de reeënpopulatie te beperken geldt het volgende: Staatsbosbeheer verleent aan faunabeheerder toestemming om reebeheer uit te voeren op de percelen waarvoor dat met een bepaalde kleur is aangegeven op de als bijlage 1 aangehechte kaart (zie de legenda bij de

kaart). Voor percelen die met diezelfde kleur zijn aangeduid en die bovendien zijn gearceerd met een streep- of kruisarcering geldt dat Staatsbosbeheer hier niet zelf de grondgebruiker is; faunabeheerder voert hier ree-beheer alleen dan uit wanneer hij daarvoor tevens toestemming heeft verkregen van de grondgebruiker.

C. Schadebestrijding (C1 is voor deze FBO niet van toepassing, C2 t/m C4 is alleen van toepassing voor zover die gelden voor de diersoorten die hierna genoemd zijn of middels een aparte Grondgebruikersverklaring)

Het gaat hierbij om het samenstel van de onderstaande maatregelen. Staatsbosbeheer verleent hiertoe aan faunabeheerder de hieronder bedoelde rechten en toestemming voor de percelen waarvoor dat met een bepaalde kleur is aangegeven op de als bijlage 1 aangehechte kaart (zie de legenda bij de kaart).

1. Het bejagen van wildsoorten in het kader van populatiebeperking en/of schadebestrijding, voor zover die soorten genoemd worden in onderstaande soortenlijst; het kan gaan om de wildsoorten fazant en/of wilde eend en/of houtduif en/of haas en/of konijn. Staatsbosbeheer verhuurt hiertoe het recht aan faunabeheerder.
2. De bestrijding van schadeveroorzakende vogels en (andere) dieren op basis van een vrijstelling, zoals bedoeld in artikel 3.15, lid 7, van de Wet natuurbescherming ('vrijstellingsbeheer'). Staatsbosbeheer verleent aan faunabeheerder toestemming om deze bestrijding uit te voeren voor de soorten die genoemd worden in onderstaande soortenlijst en om daartoe de betreffende percelen te betreden. Voor percelen die met deze kleur zijn aangeduid en die bovendien voorzien zijn van een kruisarcering geldt dat hier een derde-grondgebruiker is die zelf gerechtigd is tot deze bestrijding; faunabeheerder voert hier alleen dan deze bestrijding uit wanneer hij daarvoor tevens schriftelijke toestemming heeft verkregen van de grondgebruiker.
3. Populatiebeperking op basis van een ontheffing van gedeputeerde staten, als bedoeld in artikel 3.17, lid 1 van de Wet natuurbescherming. Voor zover faunabeheerder op basis van een (al dan niet 'doorgeschreven') ontheffing over de mogelijkheid beschikt om populaties te beperken van soorten welke staan vermeld op onderstaande lijst, verleent Staatsbosbeheer toestemming om deze populatiebeperking uit te voeren. Voor zover het gaat om percelen die in gebruik zijn bij derden, op bijlage 1 aangeduid met een streep- of kruisarcering, geldt dat Staatsbosbeheer hier niet zelf de grondgebruiker is; faunabeheerder voert populatiebeperking hier alleen dan uit wanneer hij daarvoor tevens toestemming heeft verkregen van de grondgebruiker.
4. Populatiebeperking op basis van een opdracht van gedeputeerde staten, als bedoeld in artikel 3.18, lid 1 van de Wet natuurbescherming. Hierbij geldt voor het overige hetzelfde als onder 3, onverminderd hetgeen is bepaald in artikel 3.18 lid 2 van de Wet natuurbescherming inzake toegang met behulp van de sterke arm.

De schadebestrijding betreft de volgende soorten:

- zwarte kraai
- verwilderde kat
- grauwe gans
- nijlgans

D. "Jacht op afroep" (is niet van toepassing in deze FBO)

Het gaat hierbij om hetzelfde samenstel van rechten en toestemmingen als genoemd onder C. Staatsbosbeheer verleent hiertoe aan faunabeheerder rechten en toestemming voor de percelen waarvoor dat met een bepaalde kleur is aangegeven op de als bijlage 1 aangehechte kaart (zie de legenda bij de kaart) met dien verstande dat faunabeheerder pas van deze rechten en toestemmingen gebruik mag maken nadat Staatsbosbeheer dit schriftelijk kenbaar heeft gemaakt met vermelding van de soorten die het betreft.

Op deze overeenkomst zijn de volgende voorwaarden van toepassing:

Artikel 1. Objectbepaling en grondgebruik

1. Deze overeenkomst heeft betrekking op de percelen met een totale grootte van ongeveer 3173 hectare, zoals aangegeven op de als bijlage 1, aan deze overeenkomst gehechte en daarvan deel uitmakende kaart. Het verzorgingsgebied is ca. 5500 hectare groot. Hier verleent de WBE haar medewerking aan tellingen en andere wederkerige zaken. Het specifieke jachtgebied, waar daadwerkelijk afschot plaats vindt, bedraagt ca.

3173 ha en kan van jaar tot jaar verschillen. Dit wordt uitgewerkt in het Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling en jaarlijkse aanwijzingen in het Jaarplan Faunabeheer Terschelling.

2. Percelen die in gebruik zijn bij een derde-grondgebruiker zijn op de kaart in bijlage 1. voorzien van een arcering (streeparcering of kruisarcering). Voor niet gearceerde percelen geldt dat Staatsbosbeheer daarvan zelf de grondgebruiker is.
3. De grondgebruikers in het object zijn, zoveel als mogelijk met naam, adres en telefoonnummer, weergegeven in de aan deze overeenkomst gehechte bijlage 2, welke deel uitmaakt van deze overeenkomst, met vermelding van de overeenkomsten op basis waarvan zij de grond van Staatsbosbeheer in gebruik hebben en de kadastrale percelen die het betreft. Deze bijlage is opgemaakt op basis van de actuele situatie bij het sluiten van deze overeenkomst. Staatsbosbeheer zal faunabeheerder, zoveel als noodzakelijk is voor de uitvoering van deze overeenkomst, informeren over wijzigingen in het grondgebruik.

Artikel 2. Tijdsduur

Deze overeenkomst wordt aangegaan voor de duur van zes jaar, ingaand 15 oktober 2022 en eindigende 15 oktober 2028.

Artikel 3. Vergoeding

1. De door faunabeheerder te betalen vergoeding bedraagt € Art. 5.1 lid 2 sub b (exclusief BTW-hoog tarief) per jaar. Deze vergoeding heeft betrekking op alle in deze overeenkomst verleende rechten en toestemming(en) tezamen, waaronder in voorkomend geval het jachtrecht. Een nadere specificatie van dit bedrag is opgenomen in bijlage 3.
2. Wanneer reebeheer onderdeel uitmaakt van het overeengekomen faunabeheer en het reebeheer gedurende een periode van een jaar of langer niet (meer) mogelijk is doordat daarvoor geen ontheffing (meer) voorhanden is als gevolg van een daartoe strekkend besluit van het bevoegd gezag, zal de vergoeding alsdan overeenkomstig worden aangepast, in voorkomend geval met terugwerkende kracht vanaf het begin van de bedoelde periode.
3. Staatsbosbeheer stuurt voor de betaling van de vergoeding en andere op basis van deze overeenkomst verschuldigde bedragen een factuur.
4. De door faunabeheerder te betalen eenmalige administratiekosten, zijnde € 75,00 (exclusief BTW-hoog tarief) worden apart in rekening gebracht.
5. Betalingen ter zake van deze overeenkomst strekken in de eerste plaats in mindering van de kosten, vervolgens in mindering van de verschenen rente en de verschenen boete en ten slotte in mindering van de jongste termijn(en) van hoofdsom en de lopende rente.
6. Staatsbosbeheer is te allen tijde bevoegd de overeengekomen wijze waarop de uit deze overeenkomst voortvloeiende betalingen moeten worden verricht te wijzigen door een aan faunabeheerder gerichte schriftelijke mededeling.
7. Bij overschrijding van de betalingstermijn is faunabeheerder in verzuim zonder dat ingebrekestelling is vereist. Faunabeheerder verbeurt in dit geval een boete van € 2500,- (exclusief BTW-hoog tarief), terwijl hij daarnaast is gehouden tot vergoeding van de wettelijke rente, onverminderd het recht van Staatsbosbeheer om nakoming of ontbinding van de overeenkomst en aanvullende schadevergoeding te vorderen.

8. Faunabeheerder is niet bevoegd hetgeen hij ter zake van deze overeenkomst aan Staatsbosbeheer is verschuldigd te verrekenen met vorderingen die hij uit andere hoofde dan de overeenkomst op Staatsbosbeheer mocht hebben.

Artikel 4. Aanvaarding

1. Faunabeheerder kent het object volledig.
2. De vermelding in de overeenkomst van oppervlakte, ligging en grondgebruik van het object is slechts bedoeld als aanduiding, zonder dat het object hieraan behoeft te beantwoorden. Faunabeheerder heeft derhalve nimmer enige aanspraak op ontbinding van de overeenkomst, op vermindering van de vergoeding of op enige schadevergoeding indien de gedane opgave van oppervlakte, ligging of grondgebruik van het object niet met de werkelijkheid blijkt overeen te komen.
3. Faunabeheerder kan evenmin vermindering, kwijtschelding of teruggave van de vergoeding vorderen in verband met schade of andere nadelen, hoe ook genaamd, door oorzaken waar Staatsbosbeheer geen invloed op heeft.

Artikel 5. Onderverhuur en doorschrijven toestemming

1. Indien faunabeheerder een wildbeheereenheid (WBE) of een ander, met een WBE vergelijkbaar samenwerkingsverband van jachtaktehouders is, is faunabeheerder verplicht en is het hem tevens door Staatsbosbeheer toegestaan om over te gaan tot overdracht van de rechten en plichten uit deze overeenkomst, te weten onderverhuring van het jachtrecht en het doorschrijven van verleende toestemmingen. Deze overdracht vindt plaats in één overeenkomst met een of meer leden van de WBE of deelnemers aan het samenwerkingsverband. In die overeenkomst wordt tevens vastgelegd dat de daarin verleende rechten en toestemmingen door de begunstigde niet mogen worden overgedragen aan derden. In die overeenkomst worden bovendien de bepalingen van deze overeenkomst van overeenkomstige toepassing verklaard.
2. Faunabeheerder informeert Staatsbosbeheer tijdig, in ieder geval ten minste twee weken vóór de datum van inwerkingtreding, over alle overdrachten als bedoeld in het vorige lid.
3. Indien faunabeheerder een natuurlijke persoon is, is onderverhuring van het jachtrecht en het doorschrijven van verleende toestemmingen niet toegestaan behoudens na voorafgaande schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer.

Artikel 6. Aanwijzingen

Faunabeheerder is verplicht zich ter zake van de uitvoering van faunabeheer te gedragen naar de aanwijzingen welke door of namens Staatsbosbeheer worden gegeven.

Artikel 7. Geen ander faunabeheer dan overeengekomen

Faunabeheerder zal in het object geen faunabeheer uitvoeren anders dan bepaald in deze overeenkomst. Dit brengt mee dat faunabeheerder geen gebruik zal maken van rechten of toestemmingen, verkregen van derden-grondgebruikers, om in het object jacht- en/of faunabeheer uit te voeren.

Artikel 8. Voorwaarden bij uitvoering faunabeheer

1. Faunabeheerder is gehouden het faunabeheer als een goed beheerder en in overeenstemming met het bepaalde in de Wet natuurbescherming en overige relevante regelgeving uit te voeren.
2. Faunabeheerder is gehouden zich te gedragen conform de Gedragscode 'weidelijkheidsregels' van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging.
3. Faunabeheerder is gehouden bij het uitvoeren van faunabeheer de nodige voorzichtigheid te betrachten, om te voorkomen dat aanwezig vee wordt opgejaagd, gevaar ontstaat of anderszins schade wordt veroorzaakt.
4. Faunabeheerder is verplicht bij het uitvoeren van faunabeheer zoveel mogelijk rekening te houden met de belangen van de gebruiker van de gronden, waarop het faunabeheer wordt uitgevoerd en met de belangen van de gebruikers van- en de rechthebbenden op de aangrenzende gronden.
5. Faunabeheerder is gehouden schade te vergoeden die wordt geleden door de in het vorige lid bedoelde gebruikers of rechthebbenden en die wordt veroorzaakt bij het uitvoeren van faunabeheer door hemzelf, zijn onderhuurders, toestemminghouders of door anderen die door zijn tussenkomst faunabeheer uitvoeren.
6. Het is faunabeheerder verboden zonder noodzaak faunabeheer uit te voeren in de onmiddellijke omgeving van opstallen, sier- en/of moestuinen en/of aldaar zonder noodzaak honden te laten loslopen.
7. Behoudens voorafgaand verkregen schriftelijke toestemming van Staatsbosbeheer is het faunabeheerder verboden om in het object:
  - a. graafwerkzaamheden te verrichten;
  - b. voederplaatsen in te richten of voeder uit te leggen of uit te strooien;
  - c. dieren uit te zetten of planten uit te zaaien of te planten;
  - d. (andere) maatregelen uit te voeren, welke niet uit deze overeenkomst voortvloeien.
8. Faunabeheerder is gehouden er zorg voor te dragen dat op of in het object geen afval, waaronder begrepen patroonhulzen, wordt achtergelaten.
9. Wanneer het faunabeheer op het object wordt uitgeoefend met gebruikmaking van het geweer, is het faunabeheerder verboden staalhagelpatronen te gebruiken, indien het risico bestaat dat deze staalhagel in houtige gewassen terecht komt.
10. Voor de overige afspraken wordt verwezen naar de afspraken in het Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling en het Jaarplan Faunabeheer Terschelling. De afspraken die hierin staan maken onderdeel uit van deze FBO en zijn leidend in de uitvoering van het faunabeheer

Artikel 9. Gedoogplicht

1. Faunabeheerder heeft geen aanspraak op schadevergoeding jegens wie dan ook wanneer hij op enigerlei wijze nadeel ondervindt ter zake van de uitvoering van faunabeheer, doordat in het object werken worden uitgevoerd, beplantingen worden aangebracht of verwijderd, of anderszins enigerlei wijze van gebruik plaatsvindt.
2. Faunabeheerder heeft evenmin recht op schadevergoeding indien derden, daartoe gerechtigd op grond van de bepalingen van de Wet natuurbescherming, overgaan tot het uitvoeren van faunabeheer in het object.

Artikel 10. Tussentijdse beëindiging

1. Staatsbosbeheer heeft het recht deze overeenkomst tegen elk gewenst tijdstip tussentijds door opzegging of ontbinding te doen eindigen indien:
  - a. faunabeheerder de in deze overeenkomst opgenomen verboden overtreedt;
  - b. faunabeheerder zijn verplichtingen als faunabeheerder, voortvloeiend uit de wet en deze overeenkomst, na behoorlijk gedane waarschuwing, niet binnen de daarbij gestelde termijn ten volle nakomt;
  - c. faunabeheerder bij onherroepelijk geworden beslissing een jachtakte is geweigerd en/of de aan faunabeheerder verleende jachtakte bij onherroepelijk geworden beschikking is ingetrokken, dan wel ingevolge artikel 3.21, lid 3, van het Besluit natuurbescherming haar geldigheid heeft verloren;
  - d. faunabeheerder blijkens een onherroepelijk geworden vonnis enig strafbaar feit heeft begaan in het object.
2. Bij beëindiging als in het vorige lid bedoeld is faunabeheerder de vergoeding over het lopende contractjaar ten volle verschuldigd. Het verschuldigde bedrag is alsdan terstond opeisbaar, onverminderd het recht van Staatsbosbeheer om schadevergoeding te vorderen.
3. In geen van de genoemde gevallen kan faunabeheerder recht op schadevergoeding doen gelden.
4. Indien faunabeheerder in staat van faillissement is verklaard of zijn surséance van betaling is aangevraagd dan wel indien hij voor het einde van de duur van de overeenkomst overlijdt, eindigt de overeenkomst met ingang van de datum van de betreffende gebeurtenis en wordt een vergoeding in rekening gebracht in evenredigheid met de verstreken duur vanaf het begin van het lopende contractjaar tot aan het tijdstip waarop bij aangetekende brief aan Staatsbosbeheer van de betreffende gebeurtenis is kennis gegeven.
5. Bij registratie van eigendomsovergang krachtens de Wet inrichting landelijk gebied van tot het object behorende gronden eindigt de overeenkomst, voor zover het die gronden betreft, met ingang van de datum, waarop bedoelde akte is ingeschreven.

Artikel 11. Schade en vrijwaring

1. Alle werken of eigendommen van Staatsbosbeheer, welke ten gevolge van uitoefening van uit deze overeenkomst voortvloeiende rechten of toestemmingen mochten worden beschadigd, moeten door en op kosten van faunabeheerder op de eerste aanschrijving van Staatsbosbeheer binnen de daarbij te bepalen termijn tot genoegen van Staatsbosbeheer worden hersteld, bij gebreke waarvan Staatsbosbeheer de bevoegdheid heeft het nodige te doen verrichten op kosten van faunabeheerder, zonder dat daartoe een rechterlijke machtiging zal zijn vereist. Onverminderd het vorenstaande heeft Staatsbosbeheer de bevoegdheid om van faunabeheerder te vorderen, dat de ontstane schade geheel of gedeeltelijk in geld wordt vergoed.
2. Faunabeheerder doet afstand van alle aanspraken, welke hij tegenover Staatsbosbeheer zou kunnen doen gelden voor schade door welke oorzaak ook ontstaan, die verband houdt met deze overeenkomst en die mocht worden toegebracht aan de door faunabeheerder aangebrachte werken of andere hem toebehorende goederen, tenzij deze schade is ontstaan door grove schuld van Staatsbosbeheer.
3. Faunabeheerder vrijwaart Staatsbosbeheer tegen alle aanspraken van derden op vergoeding wegens schade hoe ook genaamd, of onheil aan personen overkomen, voor zover die schade of dat onheil voortvloeit uit of verband houdt met deze overeenkomst, tenzij Staatsbosbeheer nalatigheid kan worden verweten.

Artikel 12. Op- en aanzeggingen

Op- en/of aanzeggingen ingevolge deze overeenkomst dienen te geschieden bij aangetekende brief of bij deurwaardersexploot.

Artikel 13. Verslaglegging

1. Faunabeheerder is verplicht vóór 1 juni van ieder contractjaar aan Staatsbosbeheer schriftelijk verslag uit te brengen over de aantallen dieren per soort die in het voorafgaande contractjaar in het object zijn geschoten en over de aantallen valwild per soort die in het object zijn aangetroffen.
2. Bij het verslag als bedoeld in lid 1 worden kopieën gevoegd van alle gegevens welke door faunabeheerder dan wel door leden of deelnemers als bedoeld in artikel 5 lid 1 van deze overeenkomst aan de faunabeheereenheid zijn verstrekt, zoals als bedoeld in artikel 3.13 lid 1 van de Wet natuurbescherming, in ieder geval voor zover betrekking hebbend op het object.
3. Jaarlijks wordt er een afschotkaart overlegd aan Staatsbosbeheer voor 1 september (voor het jaarlijkse overleg) Hierop staan behalve de aantallen, ook een aantal aanvullen de zaken: tijdstip, aantal, locatie (per km vak) en persoon. Dit is exclusief de verplichting van registratie in FRS.

Artikel 14. (Buiten)gerechtelijke kosten

Indien Staatsbosbeheer of faunabeheerder in enigerlei verplichting tekort schiet, waardoor schade ontstaat in de zin van artikel 6:96 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek, dan moet de partij die tekort schiet deze schade vergoeden.

Artikel 15. Jaarlijks overleg

Partijen voeren jaarlijks begin september overleg over de uitvoering van deze overeenkomst en de wijze waarop het faunabeheer is uitgeoefend. Overige overlegmomenten zijn vastgelegd in het Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling en in het Jaarplan Faunabeheer Duinen Terschelling.

Artikel 16. Faunabeheerplan en het Werkplan faunabeheer duinen Terschelling

1. Faunabeheerder dient het faunabeheer uit te voeren in overeenstemming met het door de faunabeheereenheid opgestelde faunabeheerplan.
2. Het faunabeheerplan wordt in overleg tussen partijen nader uitgewerkt in een Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling voor het object en per jaar nader uitgewerkt in een Jaarplan Faunabeheer Duinen Terschelling. Het werkplan wordt opgesteld vóór 15 september van het eerste contractjaar en behoeft de goedkeuring van Staatsbosbeheer en WBE. De Faunabeheerovereenkomst geeft de verplichtingen en juridische consequenties weer en is grofmazig voor wat betreft de precieze uitvoering. In het "Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling" staan uitgangspunten en argumentatie benoemd evenals criteria waar naar wordt gekeken bij de daadwerkelijke uitvoering van faunabeheer. In het Jaarplan Faunabeheer Duinen Terschelling worden de criteria per jaar toegepast en uitgewerkt.
3. De bepalingen in het werkplan en jaarplan zijn voor faunabeheerder bindend bij de uitvoering van het faunabeheer en prevaleren bij strijdigheid met het faunabeheerplan boven het faunabeheerplan.

4. Ter zake van de uitvoering van het opgestelde werkplan vindt vanaf het tweede contractjaar minimaal eenmaal per jaar en wel vóór 1 september overleg plaats tussen faunabeheerder en Staatsbosbeheer. Indien uit dit overleg een wijziging van het faunawerkplan voortvloeit, wordt deze vastgesteld nadat hierover overeenstemming met Staatsbosbeheer is bereikt.

Aldus overeengekomen en opgemaakt in tweevoud te:

Leeuwarden

Terschelling

(datum) 14-10-22

(datum) 15-10-2022

Art. 5.1 lid 2 sub e

(handtekening namens Staatsbosbeheer)

Ing. J. Kiestra

(handtekening namens faunabeheerder)

Art. 5.1 lid 2 sub e

Bijlage(n):

1. Kaart van het object met overzicht van de verleende rechten en toestemmingen. Verzorgingsgebied en jachtgebied.
2. Grondgebruikers kaart met lijst grondgebruiker
3. Grondslag vergoeding

Bijlage 1 - Kaart van het object met overzicht van de verleende rechten en toestemmingen Legenda

Rood: Alleen A: jacht (haas, konijn, wilde eend, houtduif en fazant of anders bepaald in het werk

Roze: A en B: jacht in combinatie met reebeheer

Oranje: A en C: jacht in combinatie met schadebestrijding

Lichtgrijs: A en B en C: jacht in combinatie met reebeheer en schadebestrijding

Lichtblauw: Alleen B: reebeheer

Lichtgroen: B en C: reebeheer in combinatie met schadebestrijding

Geel: Alleen C: schadebestrijding

Lichtbruin: Alleen D: jacht op afroep

Zwart: geen faunabeheer

Streeparcering: Er is een derde-grondgebruiker, waarbij in de grondgebruiksovereenkomst een voorbehoud is gemaakt voor faunabeheer; dat voorbehoud betreft het jachtrecht en het recht om schadebestrijding (artikel 3.15 Wet natuurbeheer) uit te oefenen, als gevolg waarvan de grondgebruiker die rechten niet heeft en moet gedogen dat iemand anders die rechten uitoefent; dat voorbehoud betreft evenwel niet het populatiebeheer, zodat nog wel de toestemming van de derde-grondeigenaar nodig om de grond te betreden om populatiebeheer (artikel 3.17 en 3.18 Wet natuurbescherming) uit te voeren.

Kruisarcering: Er is een derde-grondgebruiker, waarbij in de grondgebruiksovereenkomst géén voorbehoud is gemaakt voor faunabeheer; de derde-grondgebruiker is aldus zelf gerechtigd om het faunabeheer uit te voeren, en is jachtgerechtigd.

Verzorgingskaart (Jachtgebied met Boschplaat)

1:10000

Verzorgingskaart (Jachtgebied met Boschplaat)

Bijlage 2 Grondgebruikers kaart met lijst grondgebruiker

1. Art. 5.1 lid 2 sub e

2. Art. 5.1 lid 2 sub e

3. Art. 5.1 lid 2 sub e

4. Art. 5.1 lid 2 sub e

5. Art. 5.1 lid 2 sub e

Bijlage 3 - Grondslag vergoeding

Het bedrag in deze FBO is gebaseerd op de oppervlakte van het jachtgebied uitgaande van één soort, namelijk het konijn. Dit is €^{Art. 5.1 lid 2 sub b}/ha. Bij een oppervlakte van 3173 ha is dit €^{Art. 5.1 lid 2 sub b} per jaar. Hiermee wijken we af van het landelijke bedrag binnen Staatsbosbeheer van €^{Art. 5.1 lid 2 sub b} voor de wildsoorten. Mocht jacht op konijn landelijk weer toegestaan worden dan wordt er jaarlijks gekeken welke ha prijs van toepassing is. De hoeveelheid deelgebieden bepalen de daadwerkelijke prijs per jaar. Er zijn 4 deelgebieden waar jacht op konijn mogelijk is, deze zijn te vinden in het Werkplan Faunabeheer Duinen Terschelling. Per deelgebied wordt een kwart van het totaal (3173) aantal ha berekend. De jachtdagen op de overige wildsoorten zijn hierbij inclusief. Mocht in een bepaald jaar blijken dat jacht op konijn landelijk niet is toegestaan, dan wordt er voor de jachtdagen (max 3) op de overige wildsoorten een prijsafsprake gemaakt per jachtsoort.

Staatsbosbeheer onderscheidt voor deze overeenkomst het navolgende faunabeheer dat op de kaart is aangegeven zie bijlage 1:

- Alleen A: jacht (haas, konijn, wilde eend, houtduif en fazant);
3173 ha met een vergoeding van €^{Art. 5.1 lid 2 sub b} Op kaart bijlage 1: kleur rood
- A en B: jacht in combinatie met reebeheer;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur roze
- A en C: jacht in combinatie met schadebestrijding;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur oranje
- A en B en C: jacht in combinatie met reebeheer en schadebestrijding;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur lichtgrijs
- Alleen B: reebeheer;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur lichtblauw
- B en C: reebeheer in combinatie met schadebestrijding;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur lichtgroen
- Alleen C: schadebestrijding;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur geel
- Alleen D: jacht op afroep;
..... ha met een vergoeding van € ..... Op kaart bijlage 1: kleur lichtbruin
- Geen faunabeheer;
.....ha zonder vergoeding Op kaartbijlage 1: kleur zwart

DUINEN TERSCHELLING

Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding binnen Natura2000

VERANTWOORDING

Opdrachtgever: Wildbeheereenheid Terschelling
 Contactpersoon: Art. 5.1 lid 2 sub e
 Adres: Art. 5.1 lid 2 sub e
 Tel: [Redacted]
 E-mail: Info@WBE-Terschelling.nl

Uitvoering: Adviesbureau E.C.O. Logisch
 Adres: Waaier 64
 2451 VW Leimuiden
 E-mail: algemeen@eco-logisch.com

Auteur: [Redacted]
 Kwaliteitscontrole: Art. 5.1 lid 2 sub e

Projectcode: WTFB1801
 Status: Definitief
 Datum: 8-6-2020

Adviesbureau E.C.O. Logisch werkt volgens de kwaliteitsnormen van het Netwerk Groene Bureaus. Dit netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. De deskundigen werkende bij Adviesbureau E.C.O. Logisch voldoen hierdoor aan de volgens het Ministerie van Economische Zaken gestelde eisen.

Adviesbureau E.C.O. Logisch is aangesloten op de Nationale Databank Flora en Fauna en heeft daarmee toegang tot de meest volledige natuurgegevens in Nederland.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.2.1	Gebiedsbescherming: algemeen en jacht in het bijzonder	5
1.2.2	Soortenbescherming: Faunabeheerplan Friesland	6
1.2.3	Natura 2000: aanwijzingsbesluit en beheerplan Duinen Terschelling	6
1.3	Onderzoeksmethode en leeswijzer	7
2	Duinen Terschelling	8
2.1	Algemeen	8
2.2	Kwalificerende natuurwaarden Duinen Terschelling	8
2.2.1	Habitatrichtlijn; habitattypen	8
2.2.2	Habitatrichtlijn; soorten	11
2.2.3	Vogelrichtlijn; broedvogels	12
2.3	Instandhoudingdoelen broedvogels Duinen Terschelling	13
2.3.1	Dodaars	14
2.3.2	Bruine kiekendief	15
2.3.3	Blauwe kiekendief	16
2.3.4	Bontbekplevier	17
2.3.5	Strandplevier	18
2.3.6	Dwergstern	19
2.3.7	Velduil	20
2.3.8	Paapje	21
2.3.9	Tapuit	21
2.3.10	Rietzanger	22
2.4	Kwalificerende natuurwaarden Waddenzee en Noordzeekust	23
3	Jacht, beheer en schadebestrijding	24
3.1	Bestaand faunabeheer	24
3.2	Faunabeheeractiviteiten	24
3.2.1	Voor de voet	25
3.2.2	Aanzit met hagelgeweer	25
3.2.3	Bersen	25
3.2.4	Aanzit kogelgeweer	26
3.2.5	Fretteren	26
3.2.6	Gebruik Kogelgeweer mobiel nacht	26
3.2.7	Beheer verwilderde kat met spoorsneeuw	26
3.2.8	Calamiteitenafschot	27
3.2.9	Nestbehandeling ganzen	27
3.2.10	Gebruik vangkooi	27
3.2.11	Valkerij	27
3.2.12	Tellingen	27
3.2.13	Rijden op het strand	27
3.2.14	Aanleg en onderhoud wildakkers	28
3.2.15	Kleiduiven en inschieten kogelgeweer	28
3.3	Periode uitvoering handelingen	28
4	Effecten	29
4.1	Effectenindicator	30
4.2	Verontreiniging	30
4.3	Verandering in populatiedynamiek	30
4.4	Verandering in soortensamenstelling	30
4.4.1	Beheer ganzen	30

4.4.2	Jacht en beheer konijn	31
4.5	Verstoring door geluid / optische verstoring	32
4.5.1	Algemeen	32
4.5.2	Broedvogels	33
4.5.3	Dodaars, blauwe kiekendief en velduil	33
4.5.4	Jacht wilde eend, haas, houtduif en fazant	33
4.5.5	Valkerij	34
4.6	Mitigerende maatregelen	34
5	Conclusie.....	35
6	Aanbevelingen.....	35
7	Literatuur	36

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Het konijn heeft een bijzondere plek op het eiland Terschelling. Sinds de introductie van de soort op het eiland in de 13de eeuw, heeft het konijn bijgedragen aan de ontwikkeling en vorming van het duinlandschap. De jacht op het konijn, heeft sinds mensenheugenis op Terschelling plaatsgevonden. Zowel het gedrag van het konijn als de jacht op het konijn hebben bijgedragen aan het landschap en de natuurwaarden van Terschelling. Niet alleen met het geweer en fretten, maar ook met honden werd op konijnen gejaagd. Hierbij is altijd rekening gehouden met de toekomst van het konijn op Terschelling en is de populatie niet zwaarder bejaagd, dan dat de populatie kan dragen. In jaren met een lagere konijnenstand, bijvoorbeeld als gevolg van myxomatose of VHD werd de soort minder intensief bejaagd dan in jaren met een goede stand. (Lautenbach, 2001)

WBE Terschelling dient volgens de Wet natuurbescherming en de hieruit voortvloeiende Provinciale Verordening Friesland een aaneengesloten werkoppervlak van minimaal 5000 ha te hebben om effectief faunabeheer uit te kunnen voeren. Hiertoe dient de wildbeheereenheid jachthuurovereenkomsten af te sluiten met onder andere particulieren en terreinbeherende organisaties als Staatsbosbeheer.

Onder de Wet natuurbescherming is jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden toegestaan, mits deze activiteiten geen significant negatieve gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelen, zoals vastgesteld in het aanwijzingsbesluit van het betreffende Natura 2000-gebied.

Staatsbosbeheer heeft in 2017 een voortoets laten uitvoeren in verband met de beoogde verhuur van de jacht op het konijn aan Wildbeheereenheid Terschelling (Van Manen, 2018). Deze voortoets beperkte zich echter tot het konijn en liet de andere wildsoorten buiten beschouwing. Wildbeheereenheid Terschelling heeft derhalve Adviesbureau E.C.O. Logisch gevraagd inzichtelijk te maken wat de effecten van jacht, beheer en schadebestrijding zijn op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling. Wildbeheereenheid Terschelling wil hier het jachtrecht huren, zodat conform het vigerende faunabeheerplan van Provincie Friesland uitvoering gegeven kan worden aan jacht, beheer en schadebestrijding op de gronden van Staatsbosbeheer. Daarnaast is het doel inzichtelijk te maken of specifiek beheer bij waterkeringen door externe werking een negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Waddenzee.

1.2 WETTELIJK KADER

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming), de Flora- en faunawet (soortenbescherming) en de Boswet (houtopstanden). De gebieds- en soortenbeschermingsregimes zijn geregeld in respectievelijk hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming.

1.2.1 GEBIEDSBESCHERMING: ALGEMEEN EN JACHT IN HET BIJZONDER

Onder de Natuurbeschermingswet 1998 was de jacht verboden in Natura 2000-gebieden, die op grond van de Europese Vogelrichtlijn zijn aangewezen (artikel 46 lid 3 sub c Flora- en faunawet). De Wet natuurbescherming kent dit verbod niet meer. Het is echter verboden om zonder vergunning faunabeheer binnen het Natura 2000-gebied uit te voeren, wanneer dit de kwaliteit van de natuurlijke habitats (habitattypen) of de habitats van soorten (habitatsoorten) in het Natura 2000-gebied kan aantasten of wanneer dit een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen (artikel 2.7 lid 2 Wet natuurbescherming). Of er significant negatieve effecten zijn, dient uit een ecologisch onderzoek te blijken. Indien dat het geval is, is een vergunning verplicht. Ook dient onderzocht te worden of significant negatieve effecten voorkomen kunnen worden door aanpassing van de werkwijze (mitigerende maatregelen). Wanneer significante negatieve effecten niet door maatregelen vooraf kunnen worden voorkomen, zijn de activiteiten in beginsel niet toegestaan, tenzij voldaan wordt aan strikte eisen (de zgn. ADC toets).

Activiteiten kunnen worden vrijgesteld van vergunningplicht op grond van een beheerplan dat is vastgesteld voor het betreffende Natura 2000-gebied (artikel 2.9 lid 1 Wet natuurbescherming). De vrijgestelde activiteiten zijn ecologisch getoetst bij de totstandkoming van het beheerplan. Activiteiten kunnen tevens vrijgesteld zijn bij eerder verleende vergunningen waarbij de activiteiten niet wezenlijk zijn veranderd. Daarnaast geldt een wettelijke vrijstelling van de vergunningplicht voor andere handelingen die op 31 maart 2010 (of bij aanwijzing van het

gebied als Natura 2000-gebied) bekend waren, of bekend hadden kunnen zijn, bij het bestuursorgaan dat bevoegd is voor de verlening van de vergunning en die handelingen sindsdien niet of nauwelijks zijn gewijzigd (zgn. bestaand gebruik: artikel 2.9 lid 2 Wet natuurbescherming).

1.2.2 SOORTENBESCHERMING: FAUNABEHEERPLAN FRIESLAND

Naast bovengenoemde vergunningplicht op grond van hoofdstuk 2 Wet natuurbescherming dient jacht, beheer en schadebestrijding te voldoen aan de eisen van de soortenbescherming, dat geregeld is in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. Jacht moet worden uitgevoerd conform een faunabeheerplan.

Ter uitvoering van deze verplichtingen is een aangepaste versie van het in oktober 2014 opgestelde Faunabeheerplan Fryslân 2014 – 2019 ter goedkeuring voorgelegd aan de Gedeputeerde Staten van Fryslân. Deze hebben het vigerende faunabeheerplan op 11 juli 2017 goedgekeurd.

In het Faunabeheerplan is opgenomen hoe het faunabeheer gedurende de planperiode wordt uitgevoerd. Jacht maakt deel uit van het beheerplan, omdat het de belangrijkste wijze van bestrijding van schade door de jachtsoorten vormt. De wet verplicht de jachthouder schade door wild uit zijn jachtveld te voorkomen indien en voor zover dit mogelijk is door uitoefening van de jacht. Het verlagen van de stand rond schadegevoelige locaties tijdens de geopende jachtperiode is de basis van de schadebestrijding.

Het toetsen aan de verbodsbepalingen in het kader van soortenbescherming zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming in artikel 3.1 (vogels), artikel 3.5 (habitatrichtlijnsoorten) en artikel 3.10 (landelijk beschermde soorten) maakt geen onderdeel uit van deze effectenstudie. Voor de landelijke en de provinciale vrijstellingen, ontheffingen en opdrachten ten aanzien van jacht en schadebestrijding is dit getoetst voor de soorten waar jacht, beheer en schadebestrijding op van toepassing is. De lokale situatie en de hierin voorkomende beschermde soorten zijn niet getoetst.

1.2.3 NATURA 2000: AANWIJZINGSBESLUIT EN BEHEERPLAN DUINEN TERSCHELLING

In 2009 is het gebied Duinen Terschelling definitief aangewezen als Natura 2000-gebied op grond van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Daarmee zijn ook de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied vastgesteld. Die doelstellingen en de wijze waarop die doelstellingen behouden dan wel bereikt zullen worden, zijn uitgewerkt in een beheerplan voor het Natura 2000-gebied. Het vigerende beheerplan voor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling heeft betrekking op de periode 2016 - 2022. Dit beheerplan bevat de meest actuele (ecologische) informatie waarvan in deze studie mede gebruik is gemaakt.

In paragraaf 4.2.5 (pag. 200 ev) van het beheerplan zijn het wildbeheer en de schadebestrijding, als één van de categorieën van huidig gebruik van het Natura 2000-gebied beoordeeld. Hierin is opgenomen welk beheer vrijgesteld is van vergunningplicht en onder welke voorwaarden. Uitgezonderd hiervan is de jacht, omdat tot 1 januari 2017 jacht niet was toegestaan in Natura 2000-gebieden, welke op grond van de Vogelrichtlijn zijn aangewezen.

In het beheerplan is het volgende over het faunabeheer opgenomen (pag. 219): 'De faunabeheeractiviteiten kunnen voor wat betreft de vogelsoorten voortgezet worden onder de bovengenoemde voorwaarden (afspraken tussen beheerder en WBE)'. In bijlage 1 zijn globaal de kaders opgenomen waarbinnen Wildbeheereenheid Terschelling het faunabeheer gedurende de periode 2008-2018 met de beheerder heeft afgestemd. Deze is niet ingevuld, gezien de punten waarop afstemming heeft plaatsgevonden jaarlijks kunnen verschillen. In de bejaag- en beheerplannen zijn in de periode 2008-2018 geen frequenties van jachtmomenten of limieten van afschot opgenomen.

Deze effectenstudie strekt ter uitvoering van het bovenstaande. Daarin zijn derhalve naast de effecten van de jacht ook de effecten van schadebestrijding en het beheer meegenomen. De gebruikte methoden zijn voor alle vormen van faunabeheer hetzelfde. Er is geen verschil wanneer er een schot wordt gelost ten behoeve van jacht, beheer of schadebestrijding. Het is derhalve in het kader van deze effectenstudie niet goed mogelijk om faunabeheer in de wettelijke 3 categorieën van jacht, schadebestrijding en (overig) beheer te splitsen.

Activiteiten die getoetst zijn, betreffen handelingen die zijn toegestaan (of binnenkort naar verwachting zullen worden toegestaan) op grond van een vrijstelling (landelijk en provinciaal), een ontheffing of in de zin van hoofdstuk 3 Wet natuurbescherming. Handelingen die naar verwachting in de toekomst noodzakelijk zullen zijn en handelingen welke ten gunste van fauna worden uitgevoerd zijn eveneens getoetst.

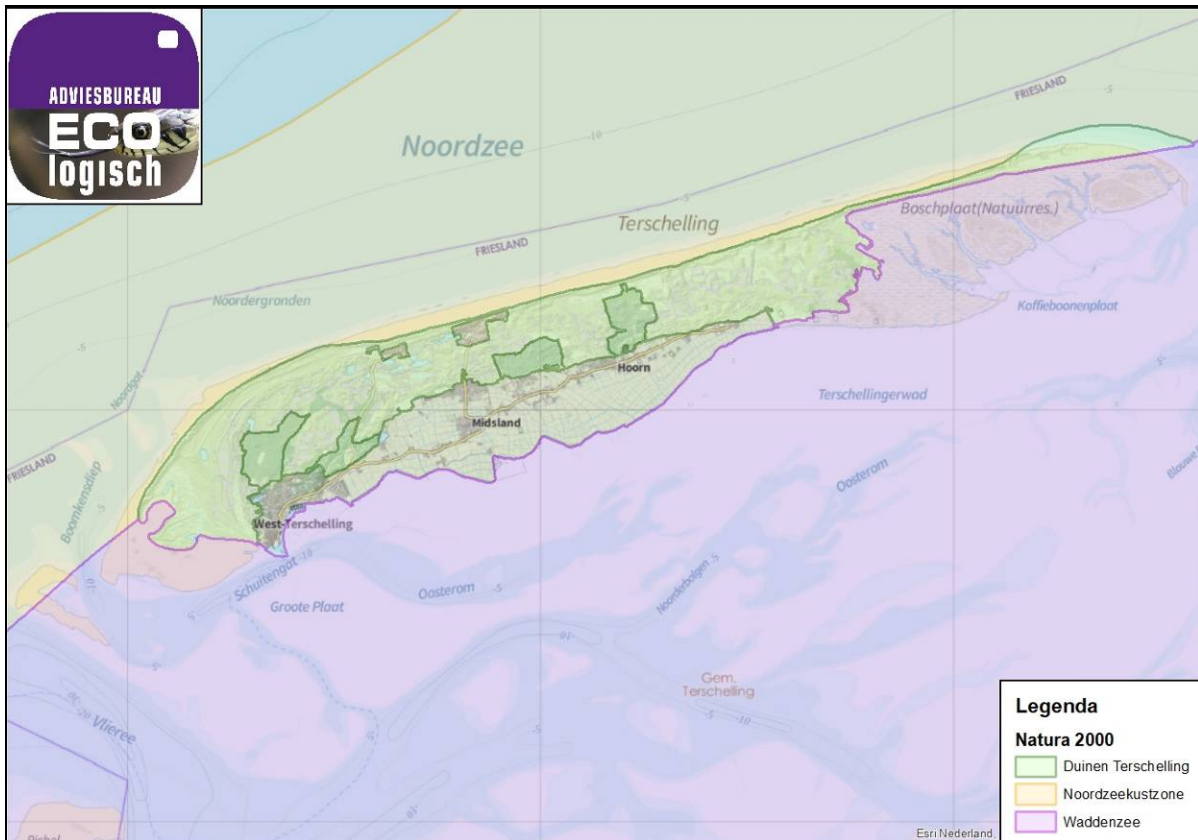
1.3 ONDERZOEKSMETHODE EN LEESWIJZER

Op basis van een bronnenonderzoek en een locatiebezoek is in hoofdstuk 2 een omschrijving gegeven van het Natura 2000-gebied "Duinen Terschelling", de hier voorkomende kwalificerende natuurwaarden en de instandhoudingsdoelen die voor het Natura 2000-gebied zijn vastgelegd in het Aanwijzingsbesluit en uitgewerkt in het beheerplan. Voor dit rapport is gebruik gemaakt van de (actuele) informatie in het hiervoor genoemde Beheerplan Duinen Terschelling 2016 – 2021.

Om inzichtelijk te maken welke vormen van faunabeheer gewenst zijn in het Natura 2000-gebied, is contact geweest met de lokale wildbeheereenheid, waarin de uitvoerders van het faunabeheer zijn verenigd. Hierbij is onderzocht welke vormen van jacht, beheer en schadebestrijding beoogd wordt. Daarnaast is de wildbeheereenheid gevraagd inzichtelijk te maken welke werkwijzen bij jacht, beheer en schadebestrijding toegepast wordt. Dit is omschreven in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 4 worden de effecten van de in hoofdstuk 3 omschreven handelingen op het gebied van jacht, beheer en schadebestrijding op de instandhoudingsdoelen inzichtelijk gemaakt. In hoofdstuk 5 wordt de conclusie weergegeven van de effecten van faunabeheer op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

2 DUINEN TERSCHELLING

Afbeelding 1: Natura 2000-gebieden Terschelling

2.1 ALGEMEEN

Natura 2000-gebied Duinen Terschelling beslaat een groot deel van het Waddeneiland Terschelling in de provincie Friesland. Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Afbeelding 1 geeft de ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied weer. In bijlage 2 is een fotografische impressie van het eiland weergegeven.

Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling bestaat uit het duingebied dat op het eiland Terschelling aanwezig is. Dit bestaat uit het kenmerkende duinlandschap met verschillende vegetaties. Hierin zijn natte duinvalleien met duinmeertjes aanwezig, evenals jonge duinbossen. Verspreid door het gebied zijn fiets- en wandelpaden aanwezig. Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling wordt omsloten door Natura 2000-gebied Waddenzee, Natura 2000-gebied Noordzeekustzone en de polders van Terschelling.

2.2 KWALIFICERENDE NATUURWAARDEN DUINEN TERSCHELLING

In het aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling van 30 januari 2009 (DRZO/2008-004, Stcrt. 2009, 38) zijn de instandhoudingsdoelen omschreven. Middels een wijzigingsbesluit (PDN/2015-004) zijn hieraan aanpassingen gedaan. De kwalificerende natuurwaarden bestaan uit instandhoudingsdoelen in het kader van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Deze worden hier nader toegelicht.

2.2.1 HABITATRICHTLIJN; HABITATTYPEN

In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de middels de Habitatrichtlijn aangewezen habitattypen en de bijbehorende doelstellingen welke van toepassing zijn op Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Voor een overzicht van de verspreiding van de verschillende habitattypen op Terschelling wordt verwezen naar pagina 66, figuur 3.15 van het vigerende beheerplan Duinen Terschelling.

Tabel 1: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrichtlijn; habitattypen (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

H1310	Zilte pionierbegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Zilte pionierbegroeiingen, <i>zeekraal</i> (subtype A) en <i>zeevetmuur</i> (subtype B), zijn momenteel in goede kwaliteit aanwezig over voldoende oppervlakte op strandvlaktes, groene stranden en "washovers".
H1320	Slijkgrasvelden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype dat voorkomt op een dynamische plek in de Cupido's Polder aan de noordzijde van De Boschplaat, kan door afslag bij hoogwater snel weer verdwijnen. Het is daarom niet mogelijk het voorkomen van het habitatype op die plek vast te leggen. Ook bestaat er geen zekerheid dat het elders in de Cupido's Polder weer direct zal ontstaan. Het bereiken van de doelstelling kan daarom worden beoordeeld in samenhang met het voorkomen van het habitatype op de nabijgelegen Boschplaat dat deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.
H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i> (subtype A) is momenteel in goede kwaliteit aanwezig over voldoende oppervlakte op strandvlaktes, groene stranden en "washovers".
H2110	Embryonale duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het Waddengebied is verreweg het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Het habitatype embryonale duinen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig.
H2120	Witte duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het Waddengebied is het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Het habitatype witte duinen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Behoud van de kwaliteit (verstuiving) in de zeereep is tevens van belang voor herstel van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden, kwelders en/of duinvalleien.
H2130	Grijze duinen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A). Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, <i>kalkarm</i> (subtype B) en grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C).
Toelichting	Het gebied levert een grote bijdrage aan het landelijk doel van het habitatype. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is in dit gebied een verbeteropgave geformuleerd voor grijze duinen, kalkarm (subtype B). Voor grijze duinen, <i>heischraal</i> (subtype C), waarvan ook een aanzienlijke oppervlakte aanwezig is, liggen de mogelijkheden van het gebied vooral in kwaliteitsverbetering. De grijze duinen, <i>kalkrijk</i> (subtype A) zijn reeds in goede kwaliteit aanwezig.
H2140	Duinheide met kraaihei
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De habitattypen duinheiden met kraaihei, <i>vochtig</i> (subtype A) en duinheiden met kraaihei, <i>droog</i> (subtype B) zijn over een zeer grote oppervlakte aanwezig. Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor beide subtypen. Omdat de landelijke staat van instandhouding op het aspect kwaliteit matig ongunstig is, wordt in dit gebied verbetering van de kwaliteit nagestreefd.
H2150	Duinheide met struikhei
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Duinen Terschelling is samen met Duinen en Lage Land Texel het gebied met veruit het grootste voorkomen van dit habitatype in ons land. Het habitatype is hier in goede kwaliteit aanwezig. Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd.

Tabel 1: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrichtlijn; habitattypen (vervolg)

H2160	Duindoornstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype duindoornstruwelen is momenteel in goede kwaliteit over een kleine oppervlakte aanwezig. Uitbreiding van dit habitattype kan ten koste gaan van onder meer het habitattype grijze duinen (H2130). Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd.
H2170	Kruipwilgstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van het habitattype vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan.
Toelichting	Het habitattype kruipwilgstruwelen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig, veelal in mozaïek met andere duinvalleibegroeiingen van het habitattype vochtige duinvalleien (H2190). Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd. Dit gebied is momenteel het belangrijkste gebied voor dit habitattype.
H2180	Duinbossen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, <i>droog</i> (subtype A) en duinbossen, <i>vochtig</i> (subtype B).
Toelichting	Voor de subtypen droge en vochtige duinbossen geldt dat op Terschelling goede mogelijkheden aanwezig zijn voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Op termijn kan het gebied daarom een grote bijdrage leveren aan het landelijke doel voor beide subtypen. Voor alle waddeneilanden geldt dat de duinbossen vrij jong en nog volop in ontwikkeling zijn.
H2190	Vochtige duinvalleien
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A) en vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C). Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B). Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D).
Toelichting	Het habitattype vochtige duinvalleien is momenteel in goede kwaliteit aanwezig. Door de goede kwaliteit van vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) en de grote oppervlakte van vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i> (subtype C) levert het gebied reeds een aanzienlijke bijdrage aan het landelijke doel voor deze subtypen. Voor vochtige duinvalleien, <i>open water</i> (subtype A) zijn uitbreidingsmogelijkheden waardoor het gebied in de toekomst ook voor dit subtype een grote bijdrage aan het landelijke doel kan gaan leveren. Ook zijn er nog goede uitbreidingsmogelijkheden voor het areaal vochtige duinvalleien, <i>kalkrijk</i> (subtype B) aanwezig. Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i> (subtype D) komen in matige tot goede kwaliteit voor.
H6230	Heischrale graslanden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	In de binnenduinstrand komen momenteel plaatselijk kleine oppervlakten van het habitattype voor in matige kwaliteit. Er zijn lokaal mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van dit habitattype dat landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert.

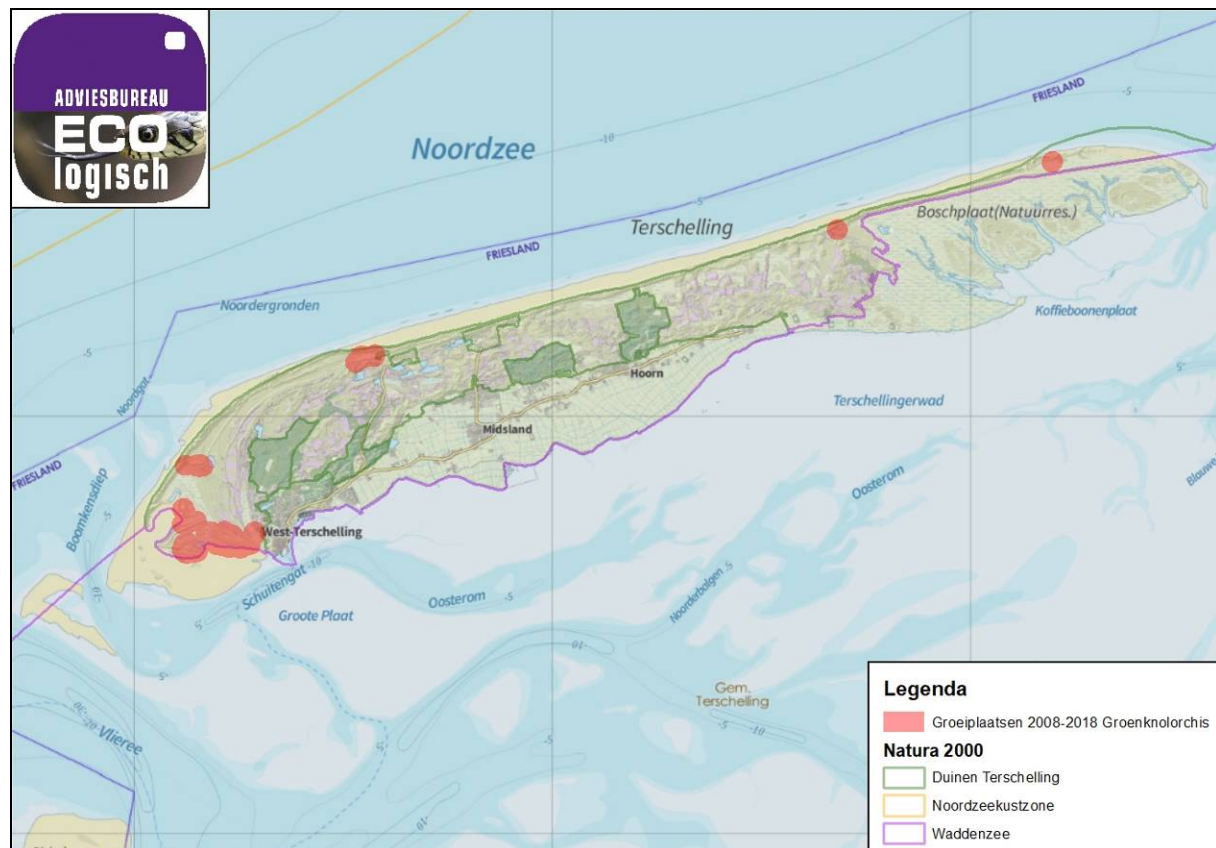
2.2.2 HABITATRICHTLIJN; SOORTEN

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de Habitatrictlijnsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling.

Tabel 2: Kwalificerende natuurwaarden Habitatrictlijn; soorten (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

H1831	Drijvende waterweegbree
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	Behoud van de enige populatie van drijvende waterweegbree op de waddeneilanden is van belang met het oog op behoud van het verspreidingsgebied van de soort in ons land.
H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	De groenknolorchis is momenteel in een levensvatbare populatie aanwezig op de Noordvaarder. Voor duurzaam behoud zijn telkens opnieuw jonge successiestadia van duinvaleien noodzakelijk.

In afbeelding 2 is de verspreiding van de groenknolorchis op Terschelling op kaart weergegeven. In de Nationale Databank Flora en Fauna (hierna: NDFF) zijn de laatste tien jaar geen waarnemingen van drijvende waterweegbree op Terschelling geregistreerd.

Afbeelding 2: Verspreiding groenknolorchis op Terschelling (Bron: NDFF)

2.2.3 VOGELRICHTLIJN; BROEDVOGELS

In tabel 3 is een overzicht opgenomen van de Vogelrichtlijnsoorten en de bijbehorende doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Voorkomen en verspreiding van de broedvogels zijn per soort in paragraaf 2.3 op kaart weergegeven.

Tabel 3: Kwalificerende natuurwaarden Vogelrichtlijn; broedvogels (Bron: Aanwijzingsbesluit Duinen Terschelling)

A004	Dodaars
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	Van oudsher is de dodaars een schaarse broedvogel van kleinschalige wateren. Inventarisatiegegevens met betrekking tot deze soort zijn schaars. Maximaal werden 22 paren geteld in 2001. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A081	Bruine kiekendief
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 45 paren.
Toelichting	Na de hervestiging als regelmatige broedvogel in de vochtige duinvalleien van Terschelling in de jaren tachtig is de populatie bruine kiekendieven geleidelijk toegenomen tot 75 paren in 1996. Daarna is een lichte afname opgetreden met gemiddeld 44 paren in de periode 1999-2003 (maximaal 46 paren in 2002). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A082	Blauwe kiekendief
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
Toelichting	Na vestiging in de open duinen van Terschelling in de jaren veertig is de populatie blauwe kiekendieven geleidelijk toegenomen tot boven de 50 paren in het begin van de jaren negentig (maximaal 51 in 1994). Vervolgens is een afname opgetreden tot gemiddeld 31 paren in de periode 1999-2003 (minimum 23 paren in 2003). Momenteel is Terschelling het belangrijkste broedgebied in Nederland. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A137	Bontbekplevier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	Vermoedelijk was alleen aan het eind van de jaren vijftig een sleutelpopulatie bontbekplevieren aanwezig. Doorgaans bleef het aantal paren in latere jaren daaronder, met als maxima 16 paren in 1995 en 1998. In de periode 1999-2003 fluctueerde het aantal paren tussen 0 en 20 (gemiddeld 8 paren). De belangrijkste potenties bieden de (schelpen)stranden op de Noordvaarder. Elders op het eiland komen ook nog enkele paren tot broeden. Gezien de potentie van het gebied is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A138	Strandplevier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	De strandplevier is van oudsher een geregelde broedvogel van (schelpen)stranden met maxima in de jaren zestig van meer dan 50 paren. Hierna trad een afname op met in het begin van de jaren tachtig nog circa 20 paren. De afname heeft zich daarna doorgezet en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 7-11 paren. Eén van de broedgebieden in dit Natura 2000-gebied is de Boschplaat. De Noordvaarder biedt daarnaast de belangrijkste potenties binnen het gebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A195	Dwergstern
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	De dwergstern als broedvogel kwam in de periode 1999-2002 voor met 0-20 paren (gemiddeld 8). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd, de potentie is hiervoor aanwezig. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

Tabel 3: Kwalificerende natuurwaarden Vogelrichtlijn; broedvogels (vervolg)

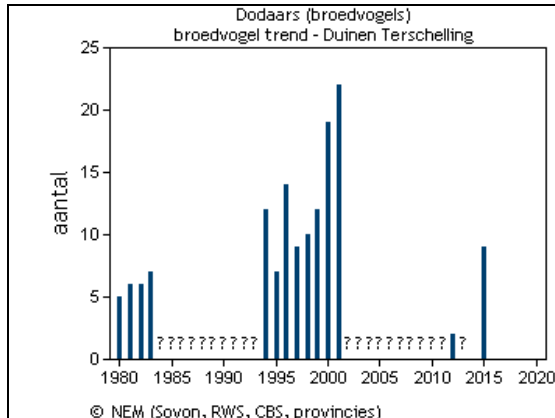
A222	
Velduil	
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	Van oorsprong is de velduil een schaarse broedvogel van het open duin met de hoogste aantallen in de jaren tachtig en begin jaren negentig: maximaal 19 paren in 1989. Daarna heeft een duidelijke afname plaatsgevonden en in de periode 1999-2003 fluctueerden de aantallen tussen 1 en 12 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A275	
Paapje	
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.
Toelichting	Het paapje was een talrijke broedvogel van vochtige duinvalleien halverwege de vorige eeuw met meer dan 100 paren eind jaren vijftig. Daarna heeft een sterke afname plaatsgevonden, met 25 paren in 1990 tot het mogelijk ontbreken van de soort in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A277	
Tapuit	
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
Toelichting	De tapuit is van oudsher een algemene broedvogel van het open duin met een maximum in het begin van de jaren tachtig (maximaal 195 paren in 1982). Daarna is de stand sterk afgenomen via 114 paren in 1995 naar 41 paren in 2001 en 40 in 2002. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt landelijk herstel nagestreefd. Gezien de historische potentie van het leefgebied kan het gebied bijdragen aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.
A295	
Rietzanger	
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.
Toelichting	De rietzanger is vermoedelijk pas gaan broeden in natte duinvalleien vanaf halverwege de vorige eeuw. In de jaren tachtig werd het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie voor het eerst overschreden (in 1982 werden bijvoorbeeld 120 paren geteld). Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 120. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot populatieomvang is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

2.3 INSTANDHOUDINGDOELEN BROEDVOGELS DUINEN TERSCHELLING

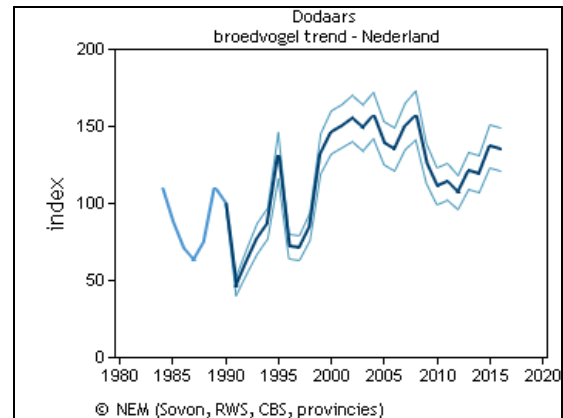
De doelstellingen in het kader van de Vogelrichtlijn voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling worden hier per soort nader omschreven. De kaarten en grafieken welke zijn gebruikt, stammen uit 2018 als gevolg van de lange doorlooptijd van onderhavig project. Voor onderhavig rapport zijn de kaarten en grafieken niet geactualiseerd naar 2020. Actualisatie heeft geen invloed op de effectenbeoordeling van de handelingen en zou slechts leiden tot hogere kosten voor Wildbeheereenheid Terschelling.

2.3.1 DODAARS

Voor de dodaars is de doelstelling geschikt habitat ter beschikking te hebben voor een sleutelpopulatie van 20 broedparen. Door hiaten in kennis, is voor de periode 1991 – 2015 geen trend vast te stellen voor het aantal broedparen dat gebruik maakt van het beschikbare habitat (figuur 1). Het instandhoudingsdoel van 20 broedparen is niet meer vastgesteld sinds het broedseizoen van 2001. (SOVON, 2018)

Figuur 1: Trend dodaars Duinen Terschelling

Figuur 2: Trend dodaars Nederland

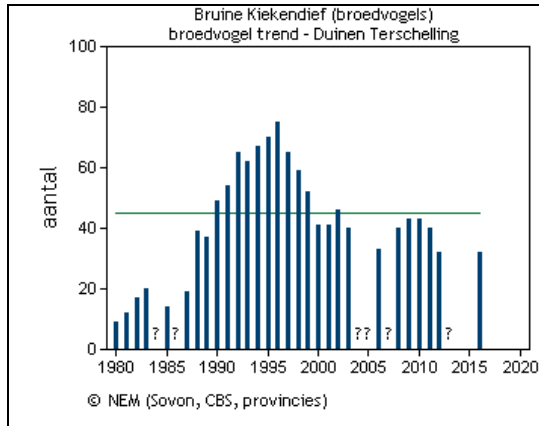
De dodaars broedt in het Natura 2000-gebied. Daarnaast maakt de soort ook in de winter gebruik van het aanwezige habitat op het eiland Terschelling. De locaties waar de afgelopen tien jaar broedgevallen zijn aangetroffen, zijn weergegeven in afbeelding 3.

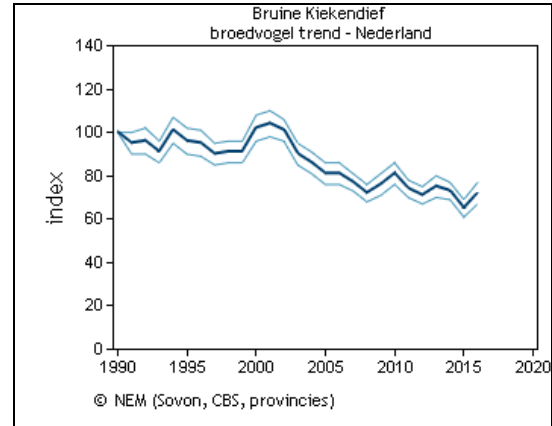
Afbeelding 3: Verspreiding dodaars op Terschelling (Bron: NDF)

2.3.2 BRUINE KIEKENDIEF

Het aantal broedparen van de bruine kiekendief dat gebruik maakt van het aanwezige habitat in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling volgt de landelijk trend (figuur 3 en figuur 4). Hierbij is er sprake van een significante afname van <math><5\%</math> per jaar sinds 1990. Het instandhoudingsdoel van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling voor 45 broedparen van deze soort, is niet met waarnemingen van broedgevallen bevestigd sinds het broedseizoen van 2002. (SOVON, 2018)

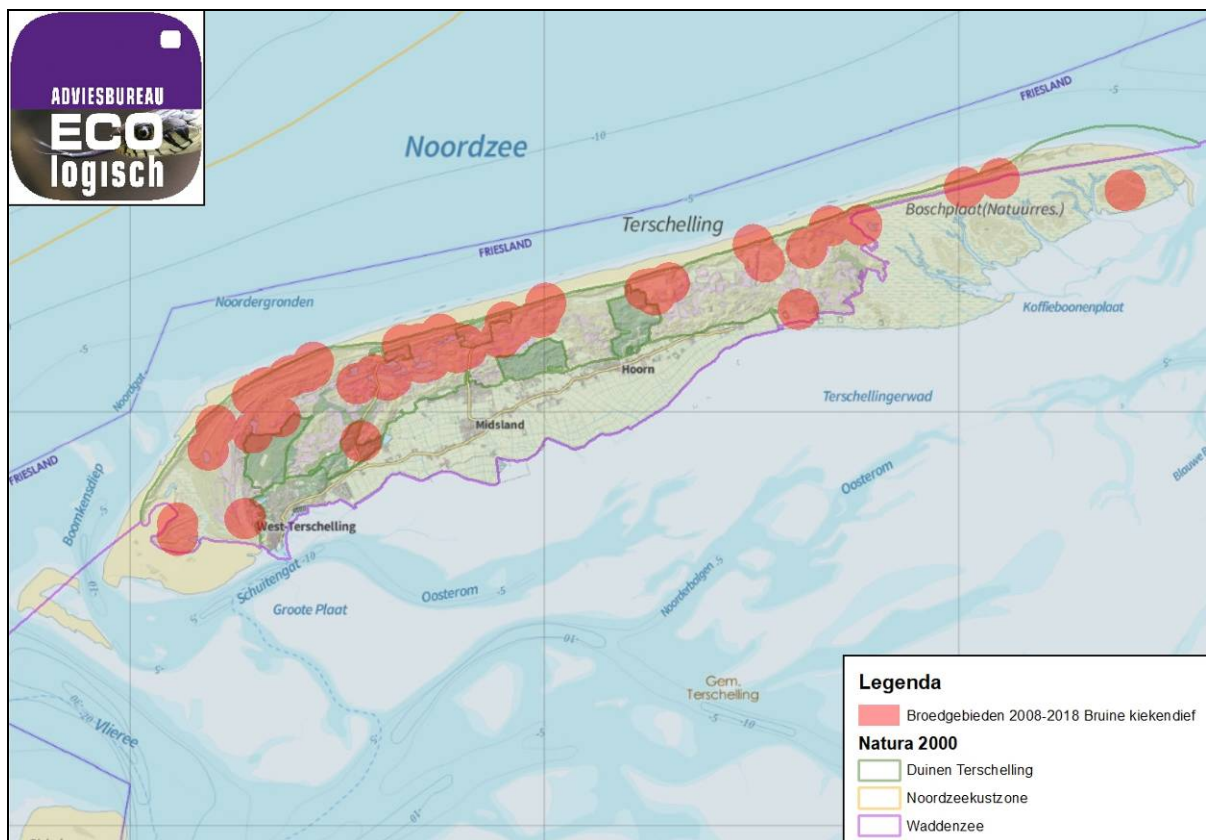

Figuur 3: Trend bruine kiekendief Duinen Terschelling (groen: streefgetal ISHD)

Figuur 4: Trend bruine kiekendief Nederland

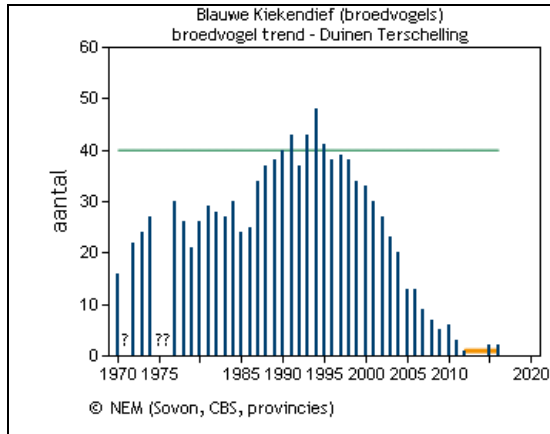
In afbeelding 4 is op kaart weergegeven waar de afgelopen 10 jaar broedgevallen van de bruine kiekendief zijn waargenomen. Na het broedseizoen migreert de bruine kiekendief naar zuidelijk Europa en noordelijk Afrika. Ook overwintert een deel van de populatie in Zuid-West Nederland.

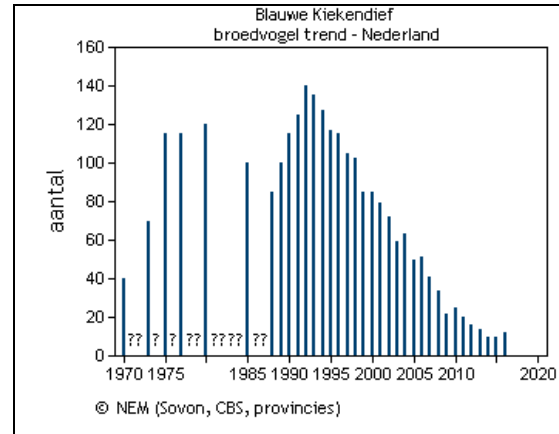
Afbeelding 4: Verspreiding bruine kiekendief op Terschelling (Bron: NDFF)

2.3.3 BLAUWE KIEKENDIEF

Voor de blauwe kiekendief wordt de draagkracht voor een populatie met gemiddeld 40 broedparen beoogd. Dit aantal is voor het laatst waargenomen in 1995 (figuur 5), waarna de populatie, gelijk met de landelijke populatie (figuur 6) een sterke daling heeft ingezet. Over de afgelopen 10 seizoenen is er in het Natura 2000-gebied sprake van een significante afname van >5% per jaar. (SOVON, 2018)

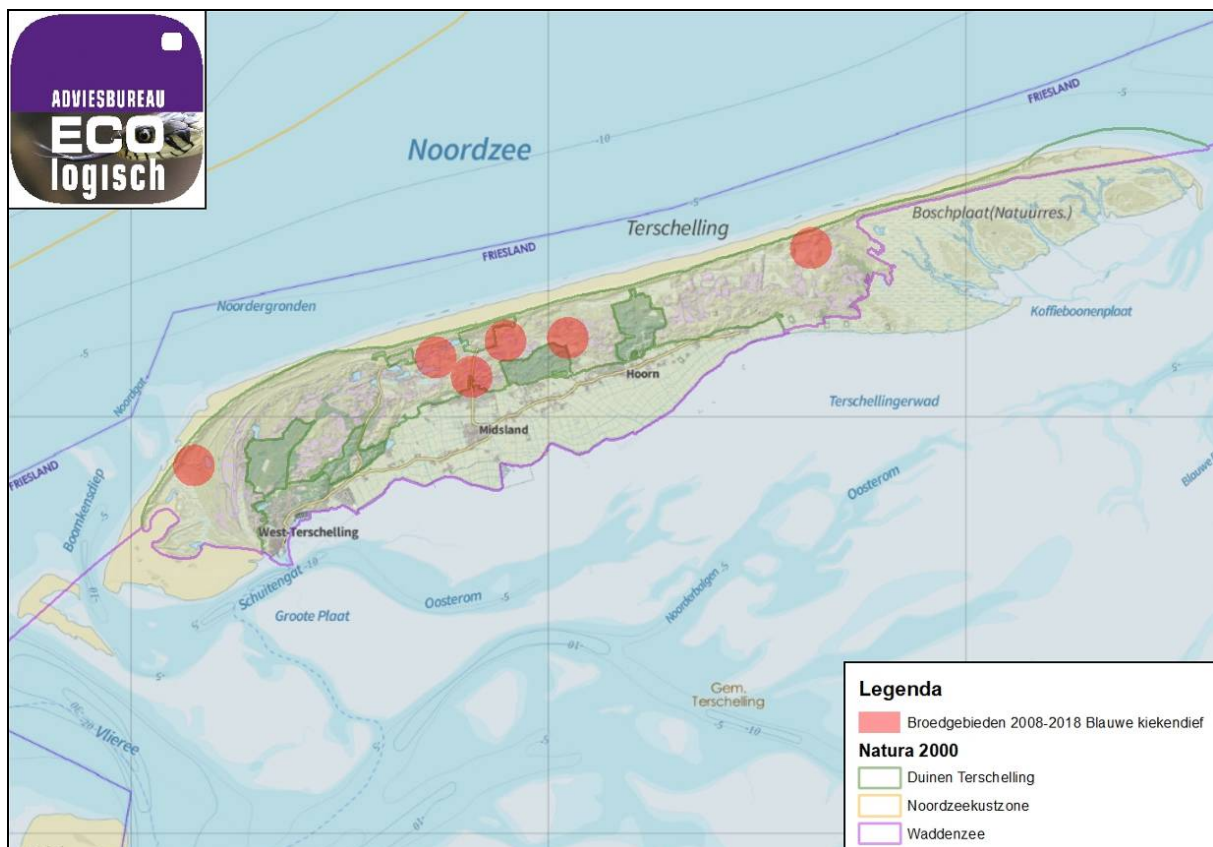

Figuur 5: Trend blauwe kiekendief Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 6: Trend blauwe kiekendief Nederland

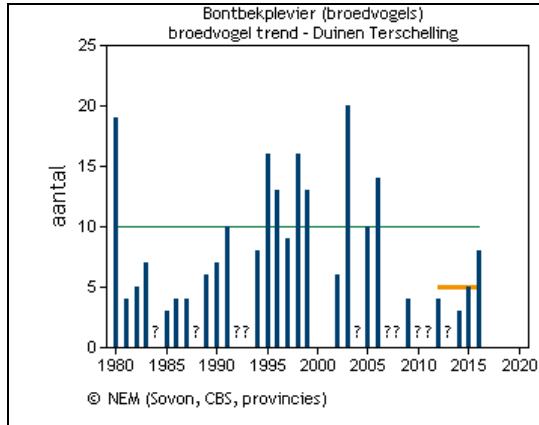
De blauwe kiekendief gebruikt het duingebied om te broeden en foerageert over het gehele eiland. In de winterperiode trekt de blauwe kiekendief richting West- en Zuid-Europa tot noordelijk Afrika. Een deel van de populatie overwintert ook in Nederland, waaronder op Terschelling. In afbeelding 5 is op kaart weergegeven waar zich op basis van de afgelopen tien jaar tijdens het broedseizoen territoria van de blauwe kiekendief op Terschelling bevonden.

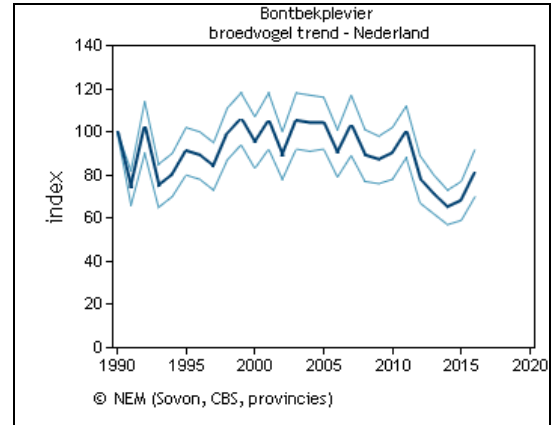
Afbeelding 5: Verspreiding blauwe kiekendief op Terschelling (Bron: NDDF)

2.3.4 BONTBEKPLEVIER

Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling heeft als instandhoudingsdoel habitat te bieden aan een populatie van gemiddeld 10 broedparen van de bontbekplevier. Er is over de laatste 10 seizoenen geen trend voor de populatieontwikkeling van de bontbekplevier voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling aantoonbaar (figuur 7). Hoewel vanaf 1990 landelijk (figuur 8) geen significante aantalsverandering waarneembaar is, geldt voor Duinen Terschelling dat hier sprake is van een significante afname van <5% per jaar vanaf 1990. (SOVON, 2018)

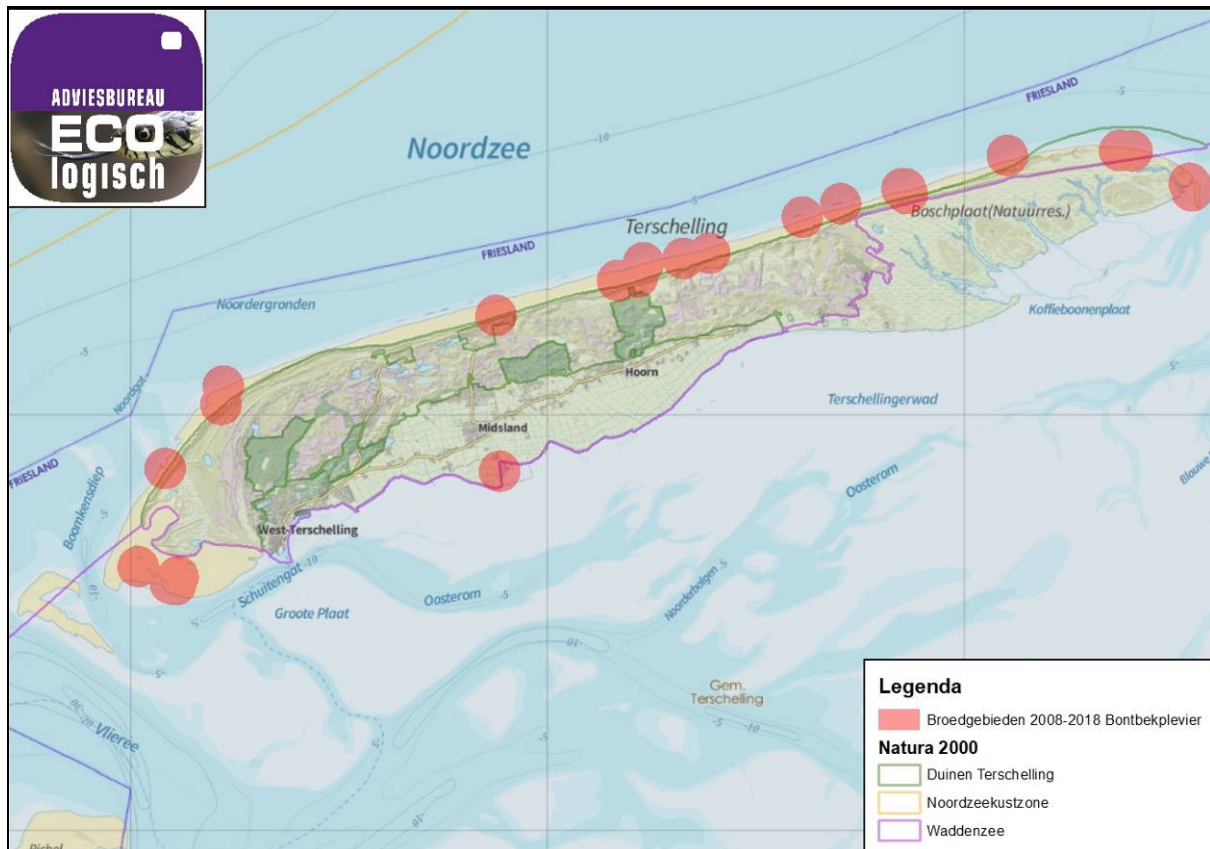

Figuur 7: Trend bontbekplevier duinen Terschelling (groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 8: Trend bontbekplevier Nederland

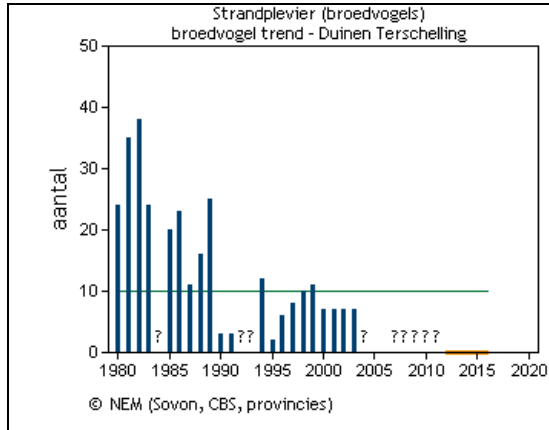
De bontbekplevier broedt op schorren, kwelders en rustige stranden. In afbeelding 6 is op kaart weergegeven waar de afgelopen tien jaar territoria van de bontbekplevier gedurende het broedseizoen zijn waargenomen. Buiten het broedseizoen maakt de soort onder andere gebruik van het Waddengebied. Het (sub)Arctische deel van de populatie migreert richting Zuid-Europa en maakt hierbij eveneens gebruik van het Waddengebied.

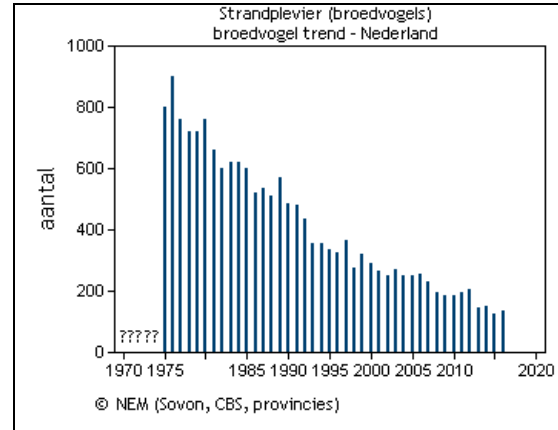
Afbeelding 6: Verspreiding bontbekplevier op Terschelling (Bron: NDDF)

2.3.5 STRANDPLEVIER

De populatie van de strandplevier, welke tot broeden komt in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling (figuur 9) volgt de landelijke trend (figuur 10), met een afname van <math><5\%</math> per jaar. Het instandhoudingsdoel van gemiddeld 10 broedparen is niet meer vastgesteld sinds het broedseizoen van 1999. Sinds 2004 zijn er geen broedgevallen van de strandplevier geregistreerd binnen Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. (SOVON, 2018)

Figuur 9: Trend strandplevier Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 10: Trend strandplevier Nederland

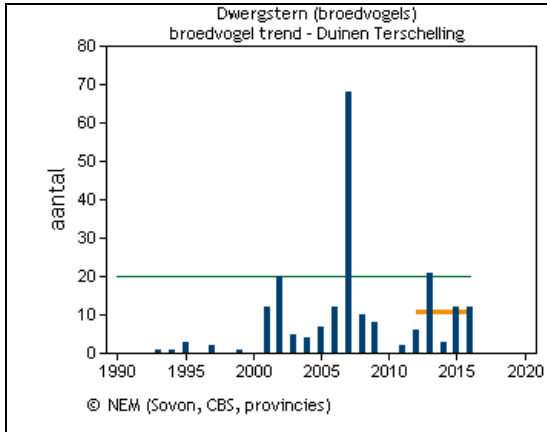
Het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is aangewezen als Vogelrichtlijngebied in verband met het beschikbare broedbiotoop voor deze soort. Jonge duinen en rustige stranden vormen dit broedbiotoop. De strandplevier migreert voor de winterperiode naar Zuidwest-Europa. In afbeelding 7 is op kaart weergegeven waar de afgelopen tien jaar territoria van de strandplevier zijn vastgesteld.

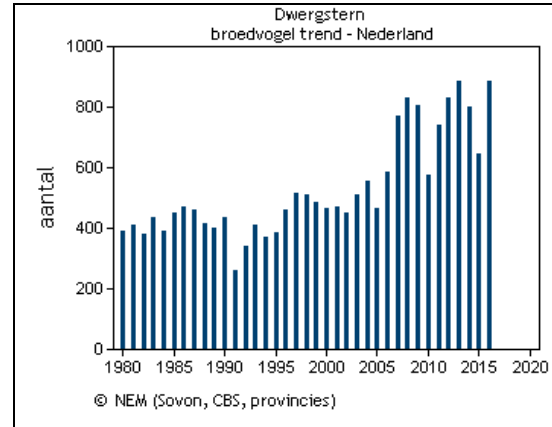
Afbeelding 7: Verspreiding strandplevier op Terschelling (Bron: NDDF)

2.3.6 DWERGSTERN

De trend van het aandeel van de Nederlandse populatie van de dwergsterne dat op Terschelling broedt (figuur 11), komt overeen met de landelijke trend van de dwergsterne (figuur 12). Sinds 1993 is er sprake van een significante toename van <5% per jaar (SOVON, 2018). De laatste vijf jaar van de monitoring, blijft het gemiddelde van het aantal broedparen steken op tien broedparen. De aanwezigheid van voldoende geschikte habitat voor 20 broedparen van de dwergsterne, is voor het laatst middels monitoring bevestigd in 2013. (SOVON, 2018)

Figuur 11: Trend dwergsterne Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 12: Trend dwergsterne Nederland

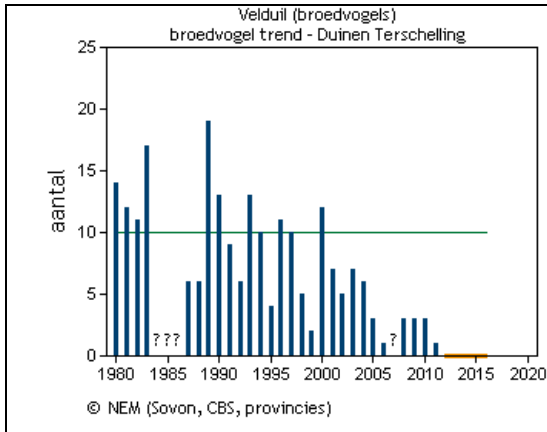
De dwergsterne broedt onder andere op rustige stranden, zandplaten, kwelders en schorren. In afbeelding 8 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de dwergsterne zijn vastgesteld op Terschelling. Na het broedseizoen migreert de dwergsterne via de kust naar het overwinteringsgebied in West-Afrika.

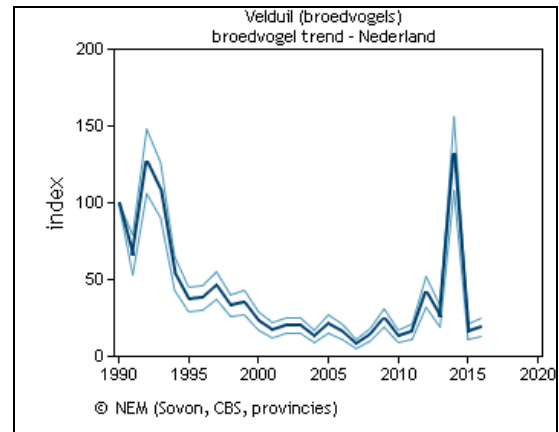
Afbeelding 8: Verspreiding dwergsterne op Terschelling (Bron: NDDF)

2.3.7 VELDUIL

Het instandhoudingsdoel voor de velduil in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is de beschikbaarheid van geschikte habitat voor gemiddeld tien broedparen van de velduil. Sinds 2000 is de draagkracht voor de velduil als broedvogel van het Natura 2000-gebied niet middels monitoring bevestigd (figuur 13). De trend van de velduil op Terschelling volgt vanaf 1990 een dalende trend met een significante afname van <5% per jaar. In tegenstelling tot de trend voor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, is de landelijke trend over de laatste tien jaar positief, met een significante toename van <5% per jaar (SOVON, 2018). Dit is mede het gevolg van de enorme piek in 2014 (figuur 14). Er waren dat jaar veel prooidieren voor de velduil aanwezig.

Figuur 13: Trend velduil Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

Figuur 14: Trend velduil Nederland

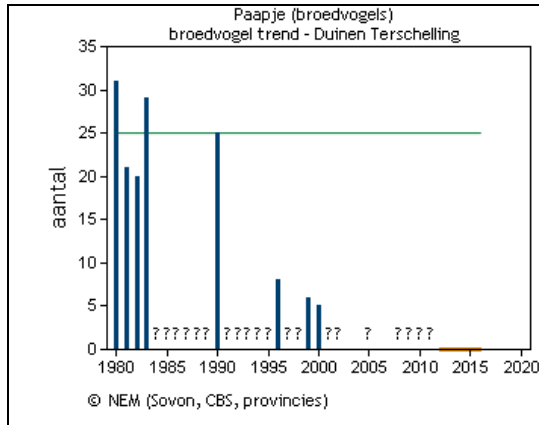
De velduil is een soort die zeer nomadisch is en zich daar vestigt waar de omstandigheden gunstig zijn. Hierdoor wisselt het aantal velduilen dat gebruik maakt van het beschikbare habitat op Terschelling. Deze soort maakt zowel in de broedperiode als daarbuiten gebruik van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. De velduil broedt en jaagt in open landschap, waar voldoende dekking aanwezig is. In afbeelding 9 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de velduil op Terschelling zijn vastgesteld.

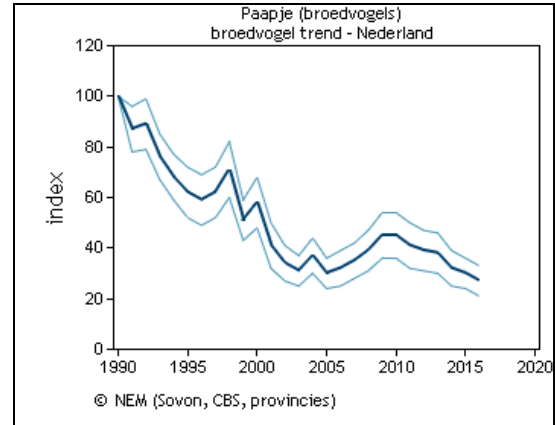
Afbeelding 9: Verspreiding velduil op Terschelling (Bron: NDFP)

2.3.8 PAAPJE

De populatie van het paapje dat gebruik maakt van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling als broedgebied, volgt de landelijke trend (figuur 16). Sinds 1990 is er een significante afname van <5% per jaar. De draagkracht van het gebied voor het beoogde aantal van 25 broedparen van het paapje is sinds 1990 (figuur 15) niet meer door monitoring bevestigd. (SOVON, 2018)

Figuur 15: Trend paapje Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD, oranje: gemiddelde laatste 5 jaar)

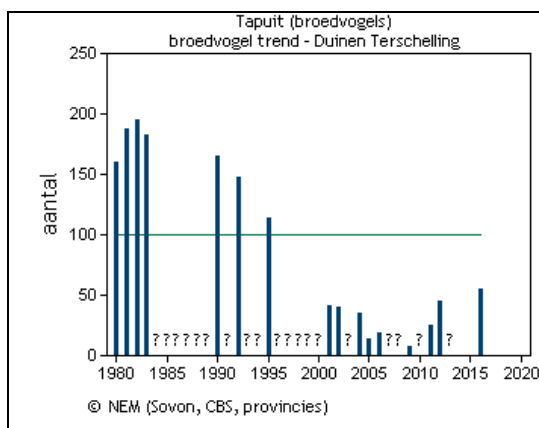

Figuur 16: Trend paapje Nederland

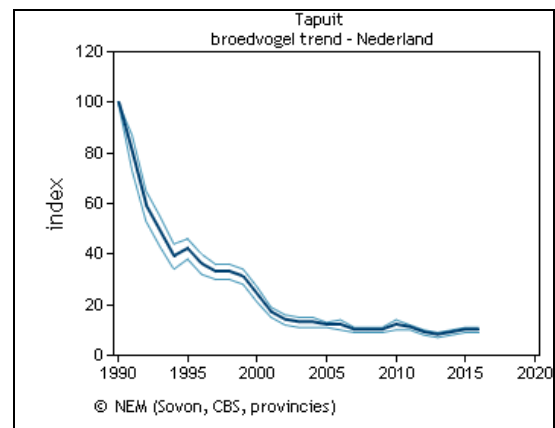
Het paapje is een bodembroeder, welke onder andere broedt in duinvaleien met korte vegetaties. Daar is deze soort echter nagenoeg verdwenen als broedvogel. Oorzaken hiervan zijn onder andere verdwijnen van dynamiek, toename van stikstof en predatie. In de afgelopen tien jaar zijn er geen broedgevallen van het paapje op Terschelling geregistreerd in de NDFF.

2.3.9 TAPUIT

De doelstelling voor de tapuit is het in stand houden van voldoende habitat om een sleutelpopulatie van gemiddeld 100 broedparen te dragen. Dit is voor het laatst middels monitoring bevestigd in 1995 (figuur 17). De trend van de tapuit op Terschelling is, op basis vanaf gegevens vanaf 1990 negatief, met een significante afname van <5% per jaar. Deze afname is onder andere toe te schrijven aan verminderde dynamiek, afname van de populatie konijnen en toename van predatie. Wanneer echter naar de laatste tien jaar gekeken wordt, geldt er voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling een significante toename van <5% per jaar. (SOVON, 2018)

Figuur 17: Trend tapuit Duinen Terschelling
(groen: streefgetal ISHD)

Figuur 18: Trend tapuit Nederland

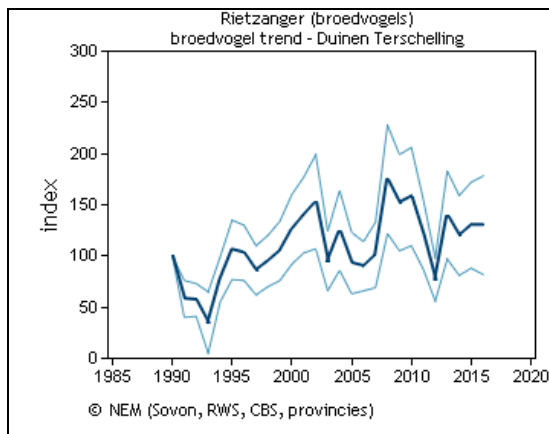
De tapuit is voor nestlocaties afhankelijk van konijnenholen. Het broedbiotoop bestaat uit open landschap met korte vegetaties, afgewisseld met open, zandige plekken. Na het broedseizoen trekt de tapuit richting het winterbiotoop in Afrika. In afbeelding 10 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de tapuit zijn geregistreerd.

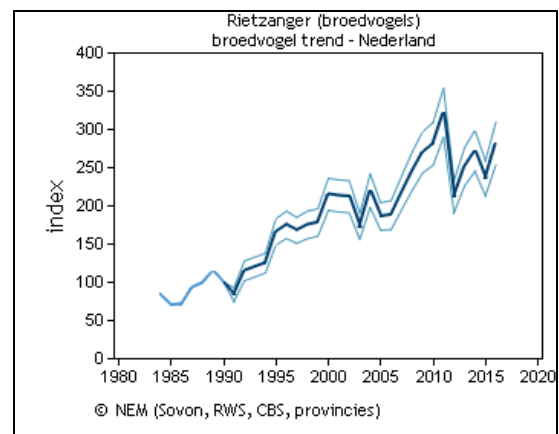
Afbeelding 10: Verspreiding tapuit op Terschelling (Bron: NDFD)

2.3.10 RIETZANGER

De gemiddelde aantallen broedparen van de rietzanger laten een positieve trend met een significante toename van <5% per jaar zien (figuur 19). Dit komt overeen met de landelijke trend (figuur 20). Het behalen van de doelstelling een draagkracht te hebben voor 120 broedparen van de tapuit wordt door de monitoring bevestigd. (SOVON, 2018)

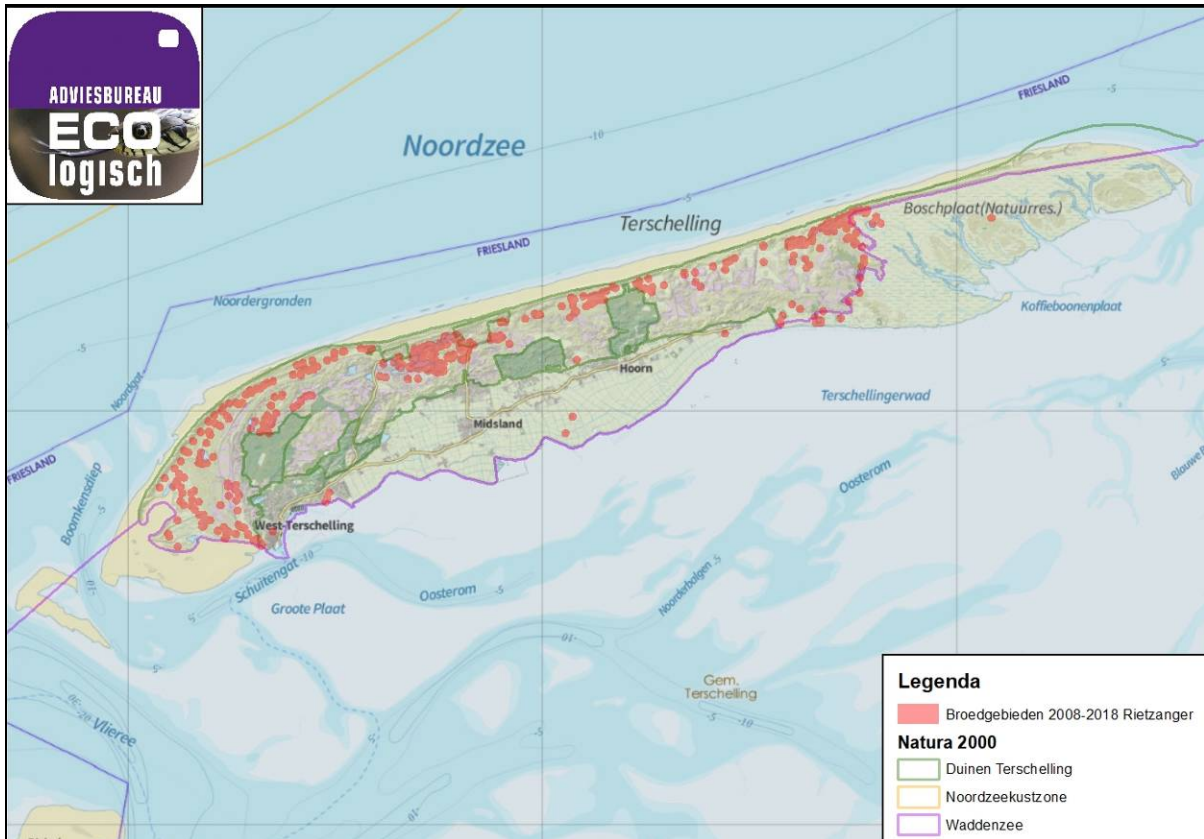

Figuur 19: Trend rietzanger Duinen Terschelling

Figuur 20: Trend rietzanger Nederland

De rietzanger broedt laag boven de grond in het riet. Deze soort is dan ook afhankelijk van rietkragen voor de voortplanting. Op Terschelling zijn deze onder andere aanwezig in natte duinvalleien. In afbeelding 11 is weergegeven waar de afgelopen tien jaar broedgevallen van de rietzanger zijn geregistreerd. Na het broedseizoen trekt de rietzanger richting het winterbiotop in ten zuiden van de Sahara.

Afbeelding 11: Verspreiding rietzanger op Terschelling

2.4 KWALIFICERENDE NATUURWAARDEN WADDENZEE EN NOORDZEKUST

Naast de kwalificerende natuurwaarden waarvoor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling instandhoudingsdoelen kent, is het eiland Terschelling van belang voor broedvogels waarvoor in de aangrenzende Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone instandhoudingsdoelen gelden. Het betreft de lepelaar, eidereend, kluut, kleine mantelmeeuw, visdief en de Noordse stern. In bijlage 2 is op kaart weergegeven waar deze vogels op Terschelling tot broeden komen.

Daarnaast maken de gewone zeehond en de grijze zeehond in zekere mate gebruik van Terschelling. Voor deze soorten geldt eveneens een instandhoudingsdoel voor de aangrenzende Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. In bijlage 3 is op kaart weergegeven in welke mate deze soorten gebruik maken van Terschelling.

3 JACHT, BEHEER EN SCHADEBESTRIJDING

3.1 BESTAAND FAUNABEHEER

In het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling wordt deels reeds uitvoering gegeven aan het vigerende faunabeheerplan. Dit bestaat hoofdzakelijk uit beheer en schadebestrijding van soorten die zijn toegestaan op grond van de landelijke vrijstelling, een provinciale vrijstelling, een ontheffing of opdracht van de provincie Fryslân. In het vigerende beheerplan 2016-2021 wordt aangegeven dat het faunabeheer met geweer, mits mitigerende maatregelen in de vorm van overleg met de terreinbeheerder niet van invloed is op de instandhoudingsdoelen en derhalve vergunningsvrij is. Hierbij is wel de voorwaarde gesteld dat overleg met de beheerder van het gebied dient plaats te vinden. Deze vrijstelling geldt volgens het vigerende beheerplan voor de volgende activiteiten (zie pagina 200, 219, 221, 238, 240, 253 en 553 van het beheerplan 2016-2021):

- Faunabeheer, jacht. Met geweer;
- WBE rijden op het strand;
- Faunabeheer;
- Beheer katten en fretten;
- Grauwe ganzen, Nijlganzen, Canadese ganzen (eieren schudden);
- Beheer reeën.

In paragraaf 3.2 wordt omschreven op welke wijze deze faunabeheeractiviteiten worden uitgevoerd.

3.2 FAUNABEHEERACTIVITEITEN

Hieronder wordt omschreven welke handelingen in het kader van faunabeheer in de periode 1 september – 15 maart reeds plaatsvinden of wenselijk zijn in het Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling of grenzend aan Natura 2000-gebied Waddenzee en hoe deze worden uitgevoerd. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen jacht, beheer of schadebestrijding, maar is de handeling die het betreft omschreven. Voor de jachtsoorten waarvoor een landelijke vrijstelling geldt, is jacht de primaire methode om schade te voorkomen. Dit is op Terschelling in het bijzonder van toepassing op het konijn. In tabel 4 is een overzicht van de handelingen weergegeven. Handelingen die sinds 2010 niet zijn uitgevoerd binnen de Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling en Waddenzee, zijn cursief weergegeven.

Tabel 4: Handelingen faunabeheer Terschelling

Soort	Methode	Periode	Gebied
Haas*	<i>Jacht, voor de voet</i>	<i>15 oktober – 31 januari</i>	<i>Duinen Terschelling</i>
Houtduif*	<i>Jacht, voor de voet</i>	<i>15 oktober – 31 januari</i>	<i>Duinen Terschelling</i>
Konijn	Jacht, voor de voet / roofvogel	15 september – 31 januari	Duinen Terschelling / specifieke locaties
Fazant*	<i>Jacht, voor de voet</i>	<i>15 oktober – 31 december (hen) / 31 januari (haan)</i>	<i>Duinen Terschelling</i>
Wilde eend*	<i>Jacht, voor de voet</i>	<i>15 september – 31 januari</i>	<i>Duinen Terschelling</i>
Wilde eend	Jacht, aanzit met hagelgeweer	15 september – 31 januari	Natte duinvalleien Duinen Terschelling
Brandgans**	<i>Beheer, aanzit met hagelgeweer</i>	<i>1 november – 31 maart</i>	<i>Natte duinvalleien Duinen Terschelling</i>
Canadese gans**	<i>Beheer, aanzit met hagelgeweer</i>	<i>15 september – 31 maart</i>	<i>Natte duinvalleien Duinen Terschelling</i>
Grauwe gans**	<i>Beheer, aanzit met hagelgeweer</i>	<i>1 november – 31 maart</i>	<i>Natte duinvalleien Duinen Terschelling</i>
Kolgans**	<i>Beheer, aanzit met hagelgeweer</i>	<i>1 november – 31 maart</i>	<i>Natte duinvalleien Duinen Terschelling</i>
Konijn	Schadebestrijding, fretteren / hagel- / kogelgeweer	15 september – 31 maart, tenzij handelen buiten deze periode noodzakelijk is	Schadelocaties, waterkering
Nijlgans**	<i>Beheer, aanzit met hagelgeweer</i>	<i>15 september – 31 maart</i>	<i>Natte duinvalleien Duinen Terschelling</i>

Soort	Methode	Periode	Gebied
Zwarte kraai**	Beheer, aanzit met hagelgeweer	15 september – 31 januari	Nader te bepalen schadelocaties
Ree	Aanzit kogelgeweer / bersen	1 januari – 31 december	Duinen Terschelling, Boschplaat
Verwilderde kat**	Vangkooi / spoorsneeuw	15 september – 31 maart	Duinen Terschelling, Boschplaat
Konijn waterkering	Schadebestrijding, kogelgeweer nacht	1 augustus – 31 oktober, tenzij handelen buiten deze periode noodzakelijk is	Waterkering Waddenzeezijde
Ganzen	Nestbehandeling	Maart - juni	Natte duinvalleien Duinen Terschelling

*: Niet separaat, maar gecombineerd met jacht op konijn.

** : Ook tijdens jacht voor de voet of andere handeling met hagelgeweer wanneer zich een kans voordoet.

3.2.1 VOOR DE VOET

Jacht op haas, konijn en fazant wordt op Terschelling meestal uitgevoerd middels zogenaamde voor de voet jacht. Dit vindt plaats in de periode dat voor de soorten van de wildlijst het jachtseizoen geopend is. Voor het konijn is dit van 15 augustus – 31 januari. Jacht op het konijn wordt op Terschelling echter pas vanaf 15 september uitgevoerd (Bakker, 2018, pers. comm.). Bij deze vorm van jacht gaan één of enkele jagers vergezeld van een loslopende apporterende of staande hond gedurende circa drie uur het jachtveld in, waarbij enkele schoten gelost worden. In het begin van het seizoen wordt gebruik gemaakt van een klein kaliber kogelgeweer. Vanaf oktober wordt gebruik gemaakt van het hagelgeweer. Wanneer meerdere jagers op hetzelfde moment op jacht gaan, wordt doorgaans een onderlinge afstand van circa één kilometer aangehouden.

Vier maal per jachtseizoen organiseert Wildbeheereenheid Terschelling een jachtdag, waarbij tien tot vijftien groepjes van drie à vier jagers gezamenlijk op jacht gaan. Hierbij wordt per keer circa 75% van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling ongemoeid gelaten. Tijdens een voor de voet jacht kunnen ook andere soorten worden geschoten, welke in de faunabeheerplannen zijn opgenomen.

De methode van voor de voet jacht kan ook worden gebruikt bij schadebestrijding, wanneer door konijnen schade optreedt aan infrastructuur, campings, weilanden in het duingebied, etc. Daarnaast vindt het beheer van de populatie van de verwilderde kat op Terschelling hoofdzakelijk plaats tijdens voor de voet jacht op het konijn.

3.2.2 AANZIT MET HAGELGEWEER

Het aanzitten met een hagelgeweer is van toepassing op jacht op de wilde eend en het beheer van soorten welke jaarrond zijn vrijgesteld of waarvoor een ontheffing van kracht is. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van niet-levende lokvogels en mechanische en akoestische lokmiddelen. Eén of enkele jagers verschuilen zich in een hutje, achter een hek, in een slootkant of anderszins. Eventuele lokvogels worden rondom dit punt geplaatst, zodat de beoogde soorten binnen het bereik van het hagelgeweer komen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een hagelgeweer dat tot maximaal drie schoten kan lossen alvorens het geweer opnieuw geladen moet worden. Gemiddeld duurt een actie circa 3 uur, waarbij het aantal schoten kan wisselen van geen tot enkele tientallen per schutter. Geschoten dieren worden door de jager of door een apporterende hond uit het veld gehaald. Aanzit met het hagelgeweer wordt uitgevoerd tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang, waarbij doorgaans óf de ochtend óf de avond benut wordt. Afhankelijk van de soort die wordt bejaagd en / of beheerd, kan wet- en regelgeving voorschrijven dat later begonnen mag worden en eerder gestopt moet worden. In tabel 5is een overzicht weergegeven van de perioden waarin dit voor de bedoelde soorten uitgevoerd wordt.

3.2.3 BERSEN

Bersen is vergelijkbaar met een voor de voet jacht, in de zin dat het een mobiele activiteit is. Het verschilt echter van voor de voet jacht, doordat het zich hoofdzakelijk richt op het beheer van populaties van hoefdieren, zoals het ree. Hierbij gaat een individuele jager op zoek naar een voor afschot geschikt individu uit de te beheren populatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een kogelgeweer. Het geschoten dier wordt doorgaans door de jager ter plaatse ontdaan van de ingewanden, welke in het veld worden achtergelaten. Alleen wanneer een beschoten dier niet ter plaatse ligt, zal gebruik worden gemaakt van een daartoe opgeleide jachthond om het beschoten dier op te sporen.

3.2.4 AANZIT KOGELGEWEER

Het gebruik van het kogelgeweer vanuit een statische positie is in het bijzonder van toepassing op het beheer van het ree, de verwilderde kat en andere soorten waarvan het beheer van de populatie op zeker moment gewenst is. De uitvoering is jaarrond, waarbij de intensiteit afhankelijk is van het toegekende afschot. Voor jaarlingen en oude bokken, geldt onder het vigerende faunabeheerplan dat dit van 1 januari tot en met 31 december wordt uitgevoerd. Voor reegeten, smalreeën en kalveren (mannelijk en vrouwelijk) is dit de periode 1 januari tot 1 april en 1 oktober tot en met 31 december. De locatie is afhankelijk van waar in het Natura 2000-gebied de reeën zich ophouden. Het beheer wordt uitgevoerd tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang, afhankelijk van de voorwaarden welke in de vigerende ontheffing voor het beheer van de populatie van de ree worden gesteld. In de periode 15 september – 31 maart is dit tussen een half uur voor zonsopkomst en een half uur na zonsondergang. In de periode 1 april – 14 september is dit van uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang. Een jager verschuilt zich bijvoorbeeld achter natuurlijke dekking of op een (verplaatsbare) hoogzit. Een actie duurt circa drie uren waarbij geen of hooguit enkele schoten worden gelost. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van akoestische lokmiddelen in de vorm van lokfluiten. Het gedode dier wordt doorgaans door de jager uit het veld gehaald. Eventueel wordt gebruik gemaakt van een jachthond om een dier dat niet ter plaatse ligt op te zoeken. Incidenteel zal afschot plaatsvinden van zieke of ernstig verzwakte individuen, buiten deze periode. Dit valt onder paragraaf 3.2.7 calamiteitenafschot.

Bij eventuele inzet van grazers zoals damhert, edelhert of moeflon, ten behoeve van het beheer van de vegetatie in de duinen, zal op termijn populatiebeheer moeten plaatsvinden. Hierbij is aanzitten met behulp van een kogelgeweer de meest gangbare methode.

Deze werkwijze is het meest geschikt, wanneer wildzichtbaarheid behouden dient te blijven. Door niet te schieten wanneer de jager door een groep van de te beheren soort is opgemerkt, niet aan te zitten bij verkeerde wind en niet direct na het schot rechtstreeks naar de aanschotplaats te lopen, wordt koppeling tussen de mens en het sterven van soortgenoten van de te beheren soort voorkomen.

3.2.5 FRETTEREN

Bij fretteren wordt gebruik gemaakt van fretten om konijnen uit hun holen te verjagen. Dit wordt uitgevoerd op en in een straal van 150 – 300 meter rondom schadelocaties, zoals duinlanden, paden en waterkeringen. Door graafschade ontstaan oneffenheden en instortingen, welke risico's vormen voor vee, verkeersveiligheid en waterveiligheid. Afhankelijk van de locatie worden de konijnen gevangen met buidels (netten), waarna het konijn middels cervicale dislocatie wordt gedood of wordt gebruik gemaakt van het geweer om vluchtende dieren te doden. De eerste methode is stil. Bij gebruik van het geweer, is er sprake van enkele schoten per actie. De konijnen worden ter plaatse ontdaan van de ingewanden, welke in het veld worden achtergelaten.

3.2.6 GEBRUIK KOGELGEWEER MOBIEL NACHT

Het gebruik van het kogelgeweer 's nachts is in het bijzonder van toepassing bij het beoogd beheer van het konijn op locaties waar schade optreedt. Het betreft hier specifiek de waterkering aan de zuidzijde van Terschelling. Deze waterkering bevindt zich niet in een Natura 2000-gebied maar grenst aan het Natura 2000-gebied Waddenzee. Dit vindt plaats bij springtij, wanneer de konijnen zich door het opkomende water niet schuil kunnen houden tussen de stenen van de waterkering, tussen zonsondergang en zonsopkomst. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van een kunstmatige lichtbron, restlichtversterker of warmtebeeldkijker. Hierbij wordt gewerkt met meerdere personen in verband met aanschijnen van de konijnen, het gebruik van het kogelgeweer en eventueel de besturing van een voertuig. Een actie duurt circa drie uren waarbij hooguit enkele schoten worden gelost. Het gedode dier wordt doorgaans door de jager uit het veld gehaald. Eventueel wordt gebruik gemaakt van een jachthond om een dier dat niet ter plaatse ligt op te zoeken.

3.2.7 BEHEER VERWILDERDE KAT MET SPOORSNEEUW

Bij spoorsneeuw zoeken jagers in groepsverband naar sporen van de verwilderde kat. Wanneer deze uitkomen bij een konijnenburcht, wordt een fret in de burcht gezet. Als gevolg hiervan zal de verwilderde kat vluchten en kan deze worden geschoten. Dit wordt in overleg met de terreinbeheerder Staatsbosbeheer uitgevoerd in de winterperiode.

3.2.8 CALAMITEITENAFSCHOT

Calamiteitenafschot kan plaatsvinden met zowel een kogelgeweer als een hagelgeweer. Het wordt alleen dan ingezet wanneer noodzakelijk, bijvoorbeeld voor het plaatsen van vangschoten van zieke dieren of om aangeschoten / aangereden of anderszins verwonde dieren uit het lijden te verlossen. Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van een apporterende jachthond, zodat bij kleinere dieren een knal uit een geweer achterwege kan blijven.

3.2.9 NESTBEHANDELING GANZEN

In de huidige situatie wordt alleen nestbehandeling van grauwe gans uitgevoerd. Dit vindt plaats in maart. Voor de Nijlgans, Canadese gans en in de toekomst mogelijk brandgans, wordt beoogd uitgevoerd te worden in de periode maart – juni. Dit wordt uitgevoerd in samenspraak met de terreinbeheerder, conform het vigerende beheerplan. Hierbij worden door een of enkele personen broedlocaties bezocht. In de aanwezige nesten worden de eieren bewerkt middels schudden, prikken of oliën, waardoor niet alle eieren uitkomen. Verstoring van delen van de rietkragen waar zich geen ganzen bevinden, wordt zoveel mogelijk voorkomen. Dit in verband met de verschillende soorten watervogels die zich hier reeds vanaf februari vestigen om te gaan broeden. Dit wordt onder regie van Staatsbosbeheer uitgevoerd.

3.2.10 GEBRUIK VANGKOOI

Voor exoten als de verwilderde kat wordt gebruik gemaakt van de vangkooi. Vangkooien worden op een strategische locatie in het veld geplaatst en dagelijks gecontroleerd op vangsten. Indien toegestaan wordt het gevangen dier met het geweer gedood. Dit is alleen van toepassing op soorten waarvoor doden met behulp van het geweer is toegestaan. Hierbij wordt doorgaans gebruik gemaakt van een geweer met een klein kaliber, welke een minder luide knal geeft dan een hagelgeweer of een groot kaliber geweer. Vangkooien kunnen conform de geldende regelgeving jaarrond ingezet worden en worden zodanig geplaatst dat deze opgaan in het landschap. De wildbeheereenheid coördineert de inzet en beheer van kastvallen voor het beheer van de verwilderde kat, waarbij overleg met de terreinbeheerder Staatsbosbeheer plaatsvindt. Het gebruik van de vangkooi beperkt zich tot de periode 15 september tot en met maart. Vangkooien kunnen in de toekomst mogelijk ook worden gebruikt voor kraaiachtigen. Dit maakt onderdeel uit van deze toetsing.

3.2.11 VALKERIJ

Er is een valkenier actief op Terschelling, welke gebruik wil maken van de mogelijkheden om in de duinen van Terschelling met behulp van jachtvolgels te jagen en bij te dragen aan het beheer in het kader van de landelijke vrijstelling. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de in de Wet natuurbescherming toegestane jachtvogels als jachtmiddel (artikel 3.21 eerste lid, onderdeel c). Bij een algemene maatregel van bestuur, Besluit natuurbescherming, zijn de te gebruiken soorten aangewezen voor de jacht en de overlastbestrijding c.q. beheer, in het bijzonder de havik. Deze wordt vanaf de vuist gericht op de beoogde prooi gelost, vergelijkbaar met de jacht 'voor de voet'. De uitvoering vindt plaats in de periode 15 september – 31 januari. Hierover zijn afspraken gemaakt met de terreinbeheerder.

3.2.12 TELLINGEN

Jaarlijks worden er door de wildbeheereenheid diverse (trend)tellingen uitgevoerd. Het betreft de voorjaarsstelling van de wildsoorten, de telling ten behoeve van het reeënbeheer en de zomerganzentelling. Deze tellingen worden uitgevoerd volgens de daartoe bedoelde protocollen. Bij deze tellingen wordt door individuen of kleine groepjes over het gehele eiland gezocht naar de te tellen soorten.

3.2.13 RIJDEN OP HET STRAND

WBE Terschelling heeft gemeentelijke vergunning voor het rijden op het strand, zodat deze uitvoering kan geven aan het faunabeheer. Deze vergunning is van toepassing voor delen van het strand, waarbij afspraken zijn gemaakt over de aan te houden trajecten. Rijden op het strand is in het bijzonder van toepassing bij de uitvoering van jacht in de duinen van Terschelling, het beheer van het ree en de tellingen. Dit vindt dan ook met name in de uitvoeringsperiodes hiervan plaats. In tabel 5 is hiervan een overzicht weergegeven. Het gebruik van de vergunning is onder voorwaarden getoetst in het beheerplan. Daarnaast heeft de wildbeheereenheid vergunning om op enkele jaarlijks te bepalen wegen en paden in het gebied, onder meer in verband met het controleren van de vangkooien ingezet voor het beheer van de verwilderde kat. Het gebruik van het strand vindt in overleg met de beheerder plaats, conform het vigerende beheerplan.

3.2.14 AANLEG EN ONDERHOUD WILDAKKERS

In de Wet natuurbescherming is omschreven dat de jachthouder verantwoordelijk is voor een redelijke wildstand. Dit houdt in dat de populatie van de betreffende wildsoort in die orde van grootte is, dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt en dat de populatie niet zodanig groot is dat er sprake is van schade. Eén van de manieren om de stand van wildsoorten te verbeteren, kan het inrichten en beheer van wildweiden of wildakkers zijn. Deze wildakkers zijn beoogd op locaties waar reeds menselijk ingrijpen plaatsvindt, zoals bij duinlanden die bij agrariërs in gebruik zijn. Deze wildakkers worden ingericht met gebiedseigen vegetatie en / of eenjarige soorten zonder invasieve eigenschappen.

3.2.15 KLEIDUIVEN EN INSCHIETEN KOGELGEWEER

Omwille van het bijhouden van de vaardigheden van de uitvoerende jagers, dient regelmatig geoefend te worden of dient te worden gecontroleerd of de te gebruiken kogelbuks en richtkijker nog goed op elkaar zijn afgestemd. Hiertoe wordt het strand bij Paal 5 op de Noordvaarder incidenteel gebruikt voor het inschieten van het kogelgeweer. Hier wordt eveneens geoefend voor het gebruik van het hagelgeweer. Dit vindt drie maal per jaar na 15 september plaats. Het terrein wordt na het kleiduiven schieten opgeruimd en er wordt gebruik gemaakt van biologisch afbreekbare kleiduiven en milieuvriendelijke hagelatronen.

3.3 PERIODE UITVOERING HANDELINGEN

Er worden verschillende periode aangehouden voor het uitvoeren van faunabeheer. Dit is weergegeven in tabel 5.

Tabel 5: Periode uitvoering faunabeheer

Activiteit	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Jachtdag	-	-	-	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Jacht individueel	x	-	-	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Beheer ree	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Beheer ganzen	x	x	x	-	-	-	-	-	x	x	x	x
Beheer kraai	x	x	x	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	x	x	x	x
Beheer verwilderde kat (regulier)	x	x	15	-	-	-	-	x	x	x	x	x
Beheer verwilderde kat (spoonsneeuw)	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	x
Schadebestrijding konijn	-	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	-	-	-	-
Kogelgeweer mobiel nacht (konijn waterkering)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	x	x	x	(x)	(x)
Nestbehandeling ganzen	-	-	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
Gebruik vangkooi	x	x	x	-	-	-	-	-	15	x	x	x
Calamiteitenafschot	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

(x): alleen wanneer noodzakelijk i.v.m. schade

4 EFFECTEN

De effecten van het beoogde faunabeheer op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling worden in dit hoofdstuk beoordeeld. Hierbij worden de mogelijke effecten voortkomend uit de effectenindicator getoetst. Vervolgens zullen de effecten van de beoogde handelingen worden getoetst aan de instandhoudingsdoelen.

Storingsfactor	Bewuste verandering soortensamenstelling				
	Verandering in populatiedynamiek	Verstoring door geluid	Optische verstoring	Verontreiniging	
	7	13	16	18	19
Zilte pionierbegroeiingen	■	☒	■	■	■
Slijkgrasvelden	■	☒	■	■	■
Schorren en zilte graslanden	■	☒	■	■	■
Embryonale duinen	■	☒	■	■	■
Witte duinen	■	☒	■	■	■
*Grijze duinen	■	☒	■	■	■
*Duinheiden met kraaihei	■	☒	■	■	■
*Duinheiden met struikhei	■	☒	■	■	■
Duindoornstruwelen	■	☒	■	■	■
Kruipwilgstruwelen	■	☒	■	■	■
Duinbossen	■	☒	■	■	■
Vochtige duinvalleien	■	☒	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	☒	■	■	■
Blauwgraslanden	■	☒	■	■	■
Drijvende waterweegbree	■	☒	☒	☒	■
Grijze zeehond	■	■	■	■	■
Groenknolorchis	...	☒	☒	☒	■
Blauwe Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Bontbekplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■
Bruine Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■
Dodaars (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Dodaars (broedvogel)	■	■	■	■	■
Dwergstern (broedvogel)	■	■	■	■	■
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■
Strandplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■
Strandplevier (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■
Tapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■
Velduil (broedvogel)	■	■	■	■	■

Figuur 21: Effectenindicator jacht Duinen Terschelling (Bron: Ministerie van LNV)

4.1 EFFECTENINDICATOR

Om een globale inschatting te maken van de gevoeligheid van de habitattypen en de doelsoorten van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, is de Effectenindicator Natura 2000-gebieden van het Ministerie van LNV geraadpleegd. Hieruit wordt duidelijk welke factoren van jacht, beheer en schadebestrijding getoetst moeten worden, om na te gaan of er significant negatieve effecten zullen zijn als gevolg van de beoogde handelingen. In figuur 21 zijn de resultaten hiervan weergegeven.

De factoren die gepaard gaan met jacht, beheer en schadebestrijding, zijn verontreiniging (door zware metalen in het geval van loden kogels), verstoring door geluid van gewerschoten, optische verstoring (door aanwezigheid van mensen / honden), verandering in populatiedynamiek en bewuste verandering van soortensamenstelling door het wegnemen van dieren uit een gebied. Verstoring door licht (bij nachtelijk beheer met behulp van kunstlicht) is niet in de effectenindicator voor de activiteit jacht in Duinen Terschelling opgenomen. Gezien de effectenindicator slechts indicatief is, zijn alle verstoringsfactoren getoetst.

4.2 VERONTREINIGING

De habitattypen en de doelsoorten in het Natura 2000-gebied zijn allen gevoelig voor verontreiniging. De grijze zeehond is zeer gevoelig voor verontreiniging. De verontreiniging welke gepaard gaat met jacht, beheer en schadebestrijding beperkt zich tot het verschieten van munitie. Bij uitvoering van de jacht wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van het hagelgeweer. Het gebruik van loodhagel is in Nederland sinds 1993 verboden. Verontreiniging met zware metalen als gevolg van de jacht is derhalve niet aan de orde (Deltares, 2016).

Bij beheer en schadebestrijding wordt ook gebruik gemaakt van het kogelgeweer. Hierbij is het gebruik van loodhoudende patronen nog wel toegestaan. Hiermee kunnen kleine hoeveelheden lood in het Natura 2000-gebied terecht komen. De kans dat dit werkelijk tot verontreiniging met zware metalen leidt, is echter klein. Het gaat om kleine hoeveelheden verspreid over een groot oppervlak. Hierdoor is de emissie veroorzaakt door loodhoudende kogels verwaarloosbaar klein (Deltares, 2016). De kans dat een van de doelsoorten onbedoeld lood tot zich neemt is gering, gezien de kogel, wanneer er sprake is van uitschot, gewoonlijk in de grond zal verdwijnen. Dieren die met een kogel zijn geschoten, worden uit het gebied verwijderd. Hierdoor wordt ook onbedoelde loodvergiftiging van aasetende roofvogels, waaronder de doelsoorten blauwe kiekendief en bruine kiekendief voorkomen. Bovendien is een groot deel van de op Terschelling actieve jagers reeds overgestapt op milieuvriendelijkere, loodvrije patronen.

Uitgaande van bovenstaande worden geen negatieve effecten door verontreiniging als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding op de instandhouding van de beschermde habitattypen en doelsoorten verwacht.

4.3 VERANDERING IN POPULATIEDYNAMIEK

De doelsoorten zijn allen gevoelig voor verandering in populatiedynamiek. Het is niet waarschijnlijk dat er een verandering in populatiedynamiek optreedt als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding. Voor geen van de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen is jacht, beheer en schadebestrijding toegestaan.

4.4 VERANDERING IN SOORTENSAMENSTELLING

De vogelsoorten zijn geen van allen gevoelig voor bewuste verandering in soortensamenstelling. De groenknolorchis en alle habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelen gelden in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, zijn hier wel gevoelig voor en de grijze zeehond is zeer gevoelig voor een bewuste verandering in soortensamenstelling. Het is echter niet waarschijnlijk dat als gevolg van jacht de soortensamenstelling in het Natura 2000-gebied zal wijzigen. Bij jacht wordt uitgegaan van duurzame benutting, waarbij de jachthouder er verantwoordelijk voor is een redelijke wildstand te behouden of te bereiken (art. 3.20 lid 3 Wet natuurbescherming). Het verdwijnen van soorten als gevolg van de jacht is derhalve niet waarschijnlijk.

4.4.1 BEHEER GANZEN

Beheer en schadebestrijding kunnen in zekere mate wel leiden tot een verandering in soortensamenstelling. Dit is vooral van toepassing voor het beheer van de populaties van de verschillende soorten ganzen die gebruik maken van het Natura 2000-gebied. Er is een doelstelling om het aantal overzomerende ganzen op Terschelling te reduceren, onder andere in verband met de kwetsbare habitattypen in de natte duinvalleien (Van Manen, 2017). Dit kan gevolgen hebben voor de soortensamenstelling in het Natura 2000-gebied. Het is echter niet waarschijnlijk dat dit negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelen waarvoor Natura 2000-gebied Duinen Terschelling is aangewezen. Dit wordt door Van Manen, 2017 onderschreven.

4.4.2 JACHT EN BEHEER KONIJN

Door de leefwijze van het konijn, vervult het een sleutelrol voor andere soorten (Drees, 2007). Door het graven van holen, ontstaan nestplaatsen voor andere soorten, waaronder de tapuit. Daarnaast is de soort in staat gebieden vrij te houden van struiken. Op deze open plekken kan zich een vegetatie ontwikkelen, waarin zeldzame planten tot ontwikkeling kunnen komen. Daarnaast hebben roofvogels als de velduil en de blauwe kiekendief in zekere mate behoefte aan open terrein, om succesvol te zijn in het vangen van kleine prooien als muizen en kleine vogels.

Bij uitbraak van ziekten als Myxomatose of RHD leidt een grotere dichtheid tot een grotere infectiedruk, waardoor de populatie konijnen kan instorten. Het beheer van de populatie konijnen, kan deze infectiedruk verlagen. Hierdoor kan het instorten van de populatie in zekere mate voorkomen worden (Pohlmeijer, 2002). In het Havengebied Rotterdam, de langgerekte en smalle Noordduinen bij Den Helder en een klein gebied bij de sluisen bij IJmuiden blijkt de populatie van het konijn zich te herstellen. De overeenkomst tussen deze gebieden is dat het relatief konijnrijke gebieden zijn, waar predatie door de vos relatief beperkt is en waar het konijn bejaagd wordt of werd (Drees & Van Manen, 2004).

Jacht op het konijn wordt op Terschelling uitgevoerd in de periode 15 september – 31 januari. Viermaal per jachtseizoen organiseert Wildbeheereenheid Terschelling in de periode september – december een jachtdag, waarbij tien tot vijftien groepjes van drie à vier jagers gezamenlijk op jacht gaan. Hierbij wordt per keer circa 75% van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling ongemoeid gelaten. Buiten deze jachtdagen gaan jagers individueel of in kleine groepjes op jacht. Afhankelijk van de stand van het te bejagen wild, wordt een limiet gesteld aan het aantal individuen dat per jager geschoten mag worden.

Jagen op het konijn na de voortplantingsperiode heeft, in tegenstelling tot jacht op het konijn tijdens de voortplantingsperiode, geen negatief effect op de populatie van het konijn (Smith & Trout, 1994). De periode waarin de jachtdagen worden georganiseerd, hebben geen overlap met de voortplantingsperiode. Daarbij volgt jacht de populatie van het bejaagbaar wild. Wanneer er minder konijnen zijn, zal er minder op het konijn gejaagd worden.

In 2017 heeft op Ameland onderzoek plaatsgevonden naar het effect van jacht op de populatie van het konijn. Hieruit is gebleken dat jacht niet sturend maar volgend is op de ontwikkeling van de populatie van het konijn (Dekker, 2017). Dit is inherent aan het duurzaam benutten en beheren van populaties. Ter illustratie hiervan is in tabel 6 een overzicht opgenomen van jacht op het konijn met lange honden, zoals dit op de Boschplaat op Terschelling in een recent verleden heeft plaatsgevonden.

Tabel 6: Overzicht jacht Stichting V.O.C. Boschplaat Terschelling

Jaar	Aantal keer gejaagd	Aantal jagende leden	Aantal konijnen	Aantal verwilderde katten
1988	407	60	3859	55
1989	509	64	4842	33
1990	409	59	3459	49
1991	359	50	3317	76
1992	345	59	3064	26
1993	342	53	3210	31
1994	304	56	3344	55
1995	243	55	1440	18
1996	172	36	780	17
1997	180	37	831	16

In 1989 was er sprake van een afname van de populatie als gevolg van myxomatose. De populatie van het konijn heeft zich in de volgende vijf jaar gestabiliseerd. Vervolgens is de populatie van het konijn vanaf 1995 wederom afgenomen als gevolg van V.H.S. en heeft de populatie zich gestabiliseerd in 1996 en was er in 1997 weer een toename waarneembaar. Dit overzicht laat tevens zien dat het aantal leden dat ging jagen en het aantal keer dat gejaagd werd, zich heeft aangepast aan de populatie van het konijn.

Jacht op het konijn wordt op Terschelling gecombineerd uitgevoerd met het beheer van de populatie van de verwilderde kat. Het verlagen van de predatiedruk kan bijdragen aan het versterken van de populatie van het konijn, mits de voedselomstandigheden voor het konijn gunstig zijn (Delibes-Mateos e.a., 2007). Voor de periode 1988-1997 is dit voor de Boschplaat eveneens weergegeven in tabel 1. In de periode 2008 – 2019 zijn jaarlijks gemiddeld 40 verwilderde huiskatten per jaar geschoten (WBE Terschelling, 2019).

Schadebestrijding wordt met een grotere intensiteit uitgevoerd dan jacht op het konijn. Op specifieke locaties waar schade optreedt, vindt schadebestrijding of populatiebeheer plaats. Dit zijn specifieke locaties in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, zoals fietspaden, of grenzend aan Natura 2000-gebied Waddenzee, zoals de waterkering. Gedurende de eerder aangegeven perioden wordt op deze locatie gestreefd naar het verlagen van het aantal konijnen tot een acceptabel niveau. Wanneer direct handelen in verband met veiligheid noodzakelijk is, zal ook buiten deze periode worden gehandeld. Gezien de specifieke locaties waar dit plaatsvindt, heeft schade bestrijding van het konijn een beperkt effect op de populatie van het konijn op het eiland Terschelling. Effecten op Natura 2000-doelstellingen als het gevolg van de schadebestrijding op de specifieke locaties kan worden uitgesloten.

Negatieve effecten op de populatie van het konijn als gevolg van jacht, worden dan ook niet verwacht. In 2009 heeft het Ministerie van LNV geconstateerd dat het beheer van de populatie van het konijn, ter voorkoming van lokale schade, geen effect heeft op de populatie van het konijn, noch op het areaal van door het konijn begraaasde duinen (Ministerie van LNV, 2009).

4.5 VERSTORING DOOR GELUID / OPTISCHE VERSTORING

Jacht, beheer en schadebestrijding gaan gepaard met verstoring door geluid en optische verstoring. De doelsoorten zijn hier in meer of mindere mate gevoelig voor. De effecten hiervan worden voor de vogelsoorten getoetst.

Het zien van een mens, jager of hond en het horen van een knal of schot, zal vogels tijdelijk verstoren. Hierbij kunnen deze, afhankelijk van de afstand, alert reageren of opvliegen (Krijgsveld, 2008). Hierbij zal de verstoring bij jacht, beheer en schadebestrijding, waarbij door één of enkele jagers middels aanzit wordt gehandeld, minder verstorend werken dan een jachtvorm waarbij meerdere jagers en drijvers door het veld bewegen (Brenninkmeijer, 2008).

Voor het nachtelijk beheer van het konijn met behulp van kunstlicht, is er sprake van verstoring door een voertuig, het gebruik van kunstlicht, schoten en een mens of hond in de polder. Deze handeling is zeer specifiek voor de waterkering aan de zuidzijde van het eiland tussen de Boschplaat en West-Terschelling en wordt alleen uitgevoerd bij springtij. Dit betekent dat deze handeling maximaal eens in de 14 dagen plaatsvindt. Dit gebied bevindt zich niet in een Natura 2000-gebied. De waterkering grenst echter wel direct aan Natura 2000-gebied Waddenzee. De polders achter de waterkering worden bij springtij als hoogwatervluchtplaats aangemerkt voor doelsoorten van Natura 2000-gebied Waddenzee. Deze zijn in het bijzonder van belang voor de rotgans, scholekster, smient, steenloper en de wulp, waarvoor Natura 2000-gebied Waddenzee instandhoudingsdoelen kent (DRZ, 2008). Deze maken vooral in de winterperiode in grotere aantallen gebruik van de hoogwatervluchtplaatsen (Wiersma & Van Roomen, 2009). Het betreft echter korte acties, welke een relatief korte verstorende werking hebben. Wanneer gebruik gemaakt wordt van restlichtversterker of warmtebeeldkijker wordt de verstoring door licht weggenomen en wordt de verstoring beperkt tot enkele knallen. Op dit moment is dit nog niet toepasbaar, gezien regelgeving voor het gebruik van deze middelen ontbreekt.

4.5.1 ALGEMEEN

Tot het moment dat de Duinen Terschelling werd aangewezen als Vogelrichtlijngebied, heeft er jacht, beheer en schadebestrijding met gebruik van het geweer plaatsgevonden. Onder de Flora- en faunawet was jacht in Vogelrichtlijngebieden niet toegestaan. Het beheer van landelijk vrijgestelde soorten, waaronder het konijn, heeft echter wel doorgang gevonden. Het beheer van het konijn heeft in het Natura 2000-gebied uitvoering gekregen, zoals dit daarvoor werd uitgevoerd, in het jachtseizoen voor het konijn en buiten deze periode wanneer er sprake was van schade. Deze schade bevindt zich in het bijzonder tussen de Grieë en West Terschelling, alsmede bij cultuurhistorische elementen als de bedijking rondom eendenkooien. Hierbij werd ook uitvoering gegeven aan het beheer van de verwilderde kat. In 2016 heeft de Raad van State besloten dat de onderbouwing voor schade door het konijn in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling niet afdoende was onderbouwd en is het beheer verboden. In het vigerende beheerplan wordt ervan uitgegaan dat geen sprake is van significante verstoring als gevolg van faunabeheer met geweer, wanneer dit wordt uitgevoerd conform de overeenkomst met de beheerder uit 2005. Het beheer van het konijn is hierin als gevolg van de uitspraak van de Raad van State nader onderbouwd. Onderzoek naar de schade veroorzaakt door het konijn en de dreigende schade door het konijn op Terschelling, heeft aangetoond dat sprake is van zowel schade als dreigende schade (Pol & De Lenne, 2016). Wanneer er schade is of wordt verwacht binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid, voorzien artikel 3.15 en 3.16 van de Wet natuurbescherming erin, dat gebruik gemaakt kan worden van de landelijke vrijstelling. Beheer van het konijn kan derhalve als bestaand gebruik, zoals bedoeld in artikel 2.9 lid 2 Wet

natuurbescherming, worden aangemerkt, gezien het beheer van konijnen als niet vergunningsplichtig in het vorige en huidige beheerplan voor het Natura 2000-gebied opgenomen is, in het jachtseizoen tot 2016 is uitgevoerd en er sprake is van dreigende schade binnen het werkgebied van WBE Terschelling. In een navolgende uitspraak van de Raad van State is het bestaand gebruik met verwijzing naar het beheerplan Duinen Terschelling als bestaand gebruik (faunabeheer met geweer) blijvend bekrachtigd (RvS, 2018).

Over het algemeen geldt dat bejaagde soorten gevoeliger zijn voor verstoring door jacht, dan de soorten die niet bejaagd worden (Madsen, 1998). Voor het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling geldt dat afschot op geen van de doelsoorten van toepassing is.

Door het bieden van een veilige haven en door minimaal een week aan te houden tussen jachtmomenten bij jacht in een moerasgebied, grenzend aan veilig gebied, zijn bij onderzoek in Denemarken geen negatieve effecten op populaties van watervogels vastgesteld. Het enige moment dat er minder vogels werden waargenomen was de eerste nacht na de jacht (Bregnballe & Madsen, 2004). Vergelijkbare resultaten zijn bevestigd door onderzoek van Sokos e.a., 2013. Door de omvang van het eiland Terschelling en het beperkte aantal jagers dat er gebruik van maakt, wordt een vergelijkbare situatie gecreëerd. Er is altijd een groot deel van het eiland beschikbaar waar geen jacht, beheer of schadebestrijding plaatsvindt. Bij de beoogde jachtdagen geldt dat dit slechts eens per maand plaatsvindt in de periode september - december en dat hierbij circa 75% van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling ongemoeid gelaten wordt. Ook door de wijze van jagen, wanneer dit door individuele leden van WBE Terschelling wordt uitgevoerd, wordt de rust in grote delen van het Natura 2000-gebied geborgd. Bovendien duren de handelingen kort, met een maximum van drie uur per jager.

Nestbehandeling, (afschot bij) vangkooien en calamiteitenafschot vinden plaats met een dermate lage frequentie dat ze in het niet vallen bij de verstoring door gebruikelijke beheer-, landbouw en recreatieve activiteiten in het Natura 2000-gebied. Ten opzichte van de verstoring door die activiteiten zijn ze niet onderscheidend en dus op voorhand niet significant. Voor nestbehandeling geldt echter wel dat het de voorkeur geniet dit tot een minimum te beperken, ter voorkoming van verstoring van soorten die in dezelfde habitat als ganzen tot broeden komen.

4.5.2 BROEDVOGELS

De broedvogels bruine kiekendief, bontbekplevier, strandplevier, dwergstern, paapje, tapuit en rietzanger vertrekken na het broedseizoen naar hun winterbiotoop. Het enige faunabeheer met geweer dat in het broedseizoen plaatsvindt in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, betreft reewildbeheer. Dit vindt dermate infrequent plaats en gaat door de werkwijze gepaard met zeer weinig verstoring, waardoor negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze broedvogels kunnen worden uitgesloten. Bovendien verleggen jagende kiekendieven en velduilen doorgaans ruim van te voren hun route wanneer zij mensen opmerken, waardoor de verstoring verder beperkt wordt (Ministerie van LNV, 2010). Tevens worden er met de beheerder afspraken gemaakt over de locaties waar het beheer van de populatie van de ree wordt uitgevoerd.

Voor de tapuit geldt dat het beheer van de verwilderde kat een positief effect kan hebben. Door reductie van predatie door de verwilderde kat tijdens de voortplantingsperiode van het konijn, kunnen meer konijnen tot volle wasdom komen en ontstaat meer geschikte broedbiotoop voor de tapuit. Bovendien is predatie een van de oorzaken van de afname van de tapuit als broedvogel in de duinen (Voorbergen & Van Beusekom, 2014). Het reduceren van de predatie van de tapuit door de verwilderde kat kan derhalve een direct positief effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Dit geldt eveneens voor de overige bodembroeders.

4.5.3 DODAARS, BLAUWE KIEKENDIEF EN VELDUIL

De dodaars, de blauwe kiekendief en de velduil maken ook buiten het broedseizoen gebruik van het eiland Terschelling. Hierbij maakt de dodaars hoofdzakelijk gebruik van de duinplassen en andere wateren op het eiland. Van de dodaars is bekend dat deze weinig verstoringgevoelig is, waardoor negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor de dodaars niet worden verwacht. De blauwe kiekendief en de velduil zijn gevoeliger voor verstoring. Het faunabeheer dat plaatsvindt op Terschelling, inclusief jacht op het konijn dat tot 2016 in het kader van beheer werd uitgevoerd, is echter dermate extensief, dat dit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen. Dit wordt onderschreven in het beheerplan Duinen Terschelling.

4.5.4 JACHT WILDE EEND, HAAS, HOUTDUIF EN FAZANT

Het faunabeheer dat plaatsvindt op Terschelling, inclusief jacht op het konijn dat tot 2016 in het kader van beheer werd uitgevoerd, is echter dermate extensief, dat dit geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Terschelling. Dit wordt onderschreven in het beheerplan. Voor het Natura 2000-gebied

Duinen Terschelling geldt dat, evenals het beheer van de verwilderde kat, de jacht op de wilde eend, haas, houtduif en fazant uitvoering krijgt door deze tijdens de voor de voet jacht op het konijn mee te nemen. Hierdoor neemt de intensiteit van de tijdelijke verstoring licht toe. Per keer zal per soort een limiet worden aangegeven. Het aantal keer dat gejaagd wordt in het gebied zal nauwelijks of niet veranderen. Het aantal schoten dat gelost wordt, zal in beperkte mate toenemen. Dit is echter dermate marginaal, dat dit geen significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling zal hebben.

Voor de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone geldt eveneens dat de instandhoudingsdoelen van de broedvogels, waarvoor Terschelling van belang is (bijlage 2), niet in het geding komen door jacht, beheer en schadebestrijding. Deze broedvogels maken gedurende het jachtseizoen op een andere wijze of geen gebruik van de broedgebieden. Derhalve kunnen significante effecten op deze soorten worden uitgesloten. Dit geldt eveneens voor het beheer van de populatie van de ree, welke in toenemende mate gebruik maakt van de Boschplaat. (Obendorfer, 2018, pers. comm). Voor de Boschplaat geldt echter wel dat deze voor een belangrijk deel als hoogwatervluchtplaats wordt gebruikt voor de vele soorten die gebruik maken van het Natura 2000-gebied Waddenzee. Wanneer hier gedurende hoog water of springtij intensief gejaagd zou worden, kan dit leiden tot een verminderd gebruik van de hoogwatervluchtplaats. Dit is echter niet aan de orde, doordat de hoogwatervluchtplaatsen bij hoog water, bij springtij of wanneer zich hier grote aantallen vogels bevinden zullen worden ontzien door op de betreffende locaties geen handelingen in het kader van faunabeheer te verrichten..

4.5.5 VALKERIJ

Bij valkerij beperkt de verstoring zich tot visuele verstoring door de aanwezigheid van een mens in het duingebied. Ook het verschijnen van een jachtvogel zal in zekere mate leiden tot een kortstondige verstoring van vogels en zoogdieren, zoals dit ook in een natuurlijke situatie zal plaatsvinden wanneer er een roofvogel over vliegt. De periode waarin gebruik wordt gemaakt van deze methode is buiten het broedseizoen. De locatie is in overleg met de beheerder van het gebied zodanig gekozen, dat instandhoudingssoorten nauwelijks of niet aanwezig zijn. Hierdoor wordt geen negatief effect verwacht op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. In de andere Natura 2000-gebieden op het eiland wordt deze methode niet ingezet.

4.6 MITIGERENDE MAATREGELEN

Jaarlijks worden afspraken gemaakt met de terreinbeheerder, zoals voorgeschreven in het Beheerplan Duinen Terschelling. Afspraken hebben betrekking op rijden naar de locaties waar het faunabeheer plaatsvindt, de locaties waar faunabeheer plaatsvindt en de intensiteit waarmee het faunabeheer plaatsvindt. Dit heeft in het verleden plaatsgevonden middels het door Wildbeheereenheid Terschelling overleggen van een jaarlijks beheer- en bejaagplan. In de toekomst zullen deze afspraken in een nadere te bepalen format worden vastgelegd. Bij ad-hoc handelingen in het kader van faunabeheer, zoals optreden bij stroperij of andere verstoringen in het gebied, wordt ah-hoc overleg met de terreinbeheerder gevoerd.

5 CONCLUSIE

Het huidige faunabeheer zal niet leiden tot een significante verstoring van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Dit is reeds vastgesteld in het beheerplan voor de periode 2016 – 2021. Voor al het faunabeheer in het Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling geldt dat jaarlijks afspraken vastgelegd dienen te worden met de beheerder.

Door naast het beheer van het konijn ook jacht op haas, fazant, wilde eend en houtduif toe te staan, zal de intensiteit van het faunabeheer in de periode september – januari licht toenemen. Het aantal acties in het kader van faunabeheer zullen in het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling nagenoeg gelijk blijven en vergelijkbaar zijn met de periode voor de invoering van de Flora- en faunawet. Alleen het aantal schoten per actie zal licht toenemen. Dit zal echter niet leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Voor het faunabeheer in het Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling geldt dat jaarlijks afspraken vastgelegd dienen te worden met de beheerder.

Voor de Boschplaat, welke onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee, geldt eveneens dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen niet worden verwacht. Het faunabeheer zal daar dermate infrequent plaatsvinden, verspreid over ruimte en tijd, dat de verstoring beperkt blijft tot een tijdelijke verontrusting van de aanwezige vogels. Hierbij is er vanuit gegaan dat maximaal eens per week gedurende het jachtseizoen een handeling in het kader van faunabeheer plaatsvindt, waarbij perioden met hoog water en springtij worden vermeden en 75% van het gebied ongemoeid gelaten wordt.

6 AANBEVELINGEN

Om tijdelijke verstoring als gevolg van jacht, beheer en schadebestrijding nog verder in te perken, kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

- Door bij het beheer van het ree gebruik te maken van een kogelgeweer voorzien van een geluidsdemper, wordt tijdelijke verstoring door geluid verder beperkt. Het komt de wildzichtbaarheid ten goede, wanneer hoefdieren een knal niet kunnen koppelen aan de dood van een soortgenoot. Door het gebruik van geluidsdempers is de richting van de knal moeilijker te bepalen, waardoor hoefdieren die niet beschoten zijn hier geen locatie aan kunnen koppelen.
- Wanneer gebruik wordt gemaakt van nachtzichtapparatuur of warmtebeeldkijkers, komt het gebruik van voor vogels zichtbaar kunstlicht te vervallen bij het beheer van het konijn in primaire waterkeringen. Hiermee wordt eventuele verstoring van watervogels die op dat moment gebruik maken van de polders van Terschelling verminderd. Let wel, hiervoor dienen mogelijk aanvullende ontheffingen van de Wet natuurbescherming te worden verkregen.
- Wanneer jacht, beheer en schadebestrijding wordt uitgevoerd in Natura 2000-gebieden, strekt het tot de aanbevelingen gebruik te maken van milieuvriendelijke munitie.

Bovenstaande aanbevelingen zijn geen verplichting uit de vigerende wet- en regelgeving, maar zijn slechts bedoeld om duurzaam en verantwoord faunabeheer verder te optimaliseren.

7 LITERATUUR

- Bregnballe, T. & J. Madsen, 2004, Tools in waterfowl reserve management: effects of intermittent hunting adjacent to a shooting-free core area. – *Wildlife Biology* 10: 261-268.
- Brenninkmeijer, A., Y. van der Heide & J.G. Oord, 2008, Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding in Natura 2000-gebieden. A&W-rapport 1036, Altenburgh en Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden
- Broekmeyer, M.E.A. (redactie), 2006. Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1375.
- Dekker, J.J.A., 2017, Analyse van afschot en tellingen konijn op Ameland 2002-2017, Rapport 2017-05. Jasja Dekker Dierecologie, Arnhem
- Delibes-Mateos, M., P. Ferreras & R. Villafuerte, 2007, Rabbit populations and game management: the situation after 15 years of rabbit haemorrhagic disease in central-southern Spain, *Biodiversity and Conservation*, 17:559–574
- Deltares, TNO, 2016, Lood en zinkemissies door jacht, Emissieschattingen diffuse bronnen, Emissie Registratie, Rijkswaterstaat – WVL
- Directie Regionale Zaken, 2008, Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee, DRZO2008-001, Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit
- Drees, M., 2007, Komt het nog goed met het konijn, *Vakblad Bos, Natuur en Landschap*, 2007/4, pag. 7-10
- Drees, J.M. & Y.J. van Manen, 2004, De situatie van het konijn in Nederland sinds het optreden van RHD, Rapport in opdracht van de minister van LNV
- Manen, Y.J. van, 2017, Aanvraag beoordeling Wet natuurbescherming voor afschot van standganzen grauwe gans, Canadese gans, Nijlgans en boergans/(soep)gans in Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, Ingenieursbureau De Overlaat, Wirdum
- Manen, Y.J. van, 2018, Aanvraag beoordeling Wet natuurbescherming voor afschot konijnen in Natura 2000 gebied Duinen Terschelling, Ingenieursbureau De Overlaat, Wirdum
- Meijer, J., G. Vriens & E.J. Lammerts, 2016, Natura 2000-beheerplan Terschelling (4), Dienst Landelijk Gebied & Staatsbosbeheer
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden, 2008, Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie, Bureau Waardenburg
- Lautenbach, P., 2001, Het eilandkonijn, Stichting Verenigde Ooster Combinatie, Centrum voor Natuur en Landschap en Uitgeverij Koninklijke van Gorcum
- Leenen, M., 2018, Toetsing Wet natuurbescherming N2000, Effecten van jacht op Ameland, P8379, Eelerwoude, Goor
- Ministerie van LNV, 2010, Effectenanalyse schadebestrijding konijnen – Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Duinen van Terschelling
- Pohlmeijer, K., 2002. Quo vadis Kaninchen? *Wildkunde* 19: 4-7
- Pol, R. & V. de Lenne, 2016, Konijnen schade Terschelling, Eelerwoude
- Smith, G.C., Trout, R.C., 1994. Using Leslie matrices to determine wild rabbit population growth and the potential for control. *Journal of Applied Ecology* 31, 223–230.
- Sokos, C. K., P. K. Birtsas, J. W. Connelly & K. G. Papaspyropoulos, 2013, Hunting of migratory birds: disturbance intolerant or harvest tolerant?, *Wildlife Biology* 19: 113-125
- Twisk, P., A. van Diepenbeek & J.P. Bekker, 2010, *Veldgids Europese Zoogdieren*, KNNV, Zeist
- Voorbergen, A. & R. van Beusekom, Zijn bedreigde duin- en kustvogels nog te redden?, *Vakblad Natuur, bos & landschap*, januari 2014
- Vries, R.F. de, 2014, Faunabeheerplan Fryslân 2014-2019, Ingenieursbureau de Overlaat v.o.f., Wirdum in opdracht van Faunabeheerheid Fryslân
- Wiersma P. & M. van Roomen, 2009, Hoogwatervluchtplaatsen van Terschelling op de kaart, SOVON-informatierapport 2009/11, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen
- Wildbeheereenheid Terschelling, 2019, Beheer- en bejaagplan Wildbeheereenheid Terschelling, jaargangen 2008-2018

Persoonlijke communicatie

Wildbeheereenheid Terschelling, Art. 5.1 lid 2 sub e
 Wildbeheereenheid Terschelling,
 Wildbeheereenheid Terschelling,

Internet

NDFP

IUCN (www.iucnredlist.org)

www.synbiosys.alterra.nl

BIJ12 (www.BIJ12.nl)

SOVON (www.sovon.nl)

Raad van State (<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2018:2028>)

BIJLAGE 1: VOORBEELDKADER BEJAAG- EN BEHEERPLAN

In het Beheerplan Duinen Terschelling 2016 – 2021 is opgenomen dat faunabeheer uitgevoerd dient te worden in overleg met de beheer. Wildbeheereenheid Terschelling heeft jaarlijks een beheer- en bejaagplan opgesteld, waar in overleg met de beheerder uitvoering aan gegeven is. De beheer- en bejaagplannen welke over de periode 2008 – 2018 zijn gebruikt, vormen het kader voor de afspraken aangaande faunabeheer, welke met de beheerder afgestemd dienen te worden. Dit schematische overzicht wordt jaarlijks door Wildbeheereenheid Terschelling afgestemd met de beheerder. De ingevulde waarden zijn niet leidend, maar betreffen voorbeelden uit eerdere bejaag- en beheerplannen. Alleen het aantal gezamenlijke jachtdagen is in de periode 2008-2018 vooraf vastgesteld.

	Periode	Locatie(s)	Aantal per seizoen	Aantal deelnemers
Gezamenlijke jachtdagen	September-december	Duinen Terschelling	4	Circa 60
	Periode	Locatie(s)	Aantal per seizoen	Aantal per dag
Individuele jachtdag	September - december	Duinen Terschelling		
	Periode	Locatie(s)	Methode	Aantal dagen
Schadebestrijding konijn		Noordsvaarder		
	Periode	Locatie(s)	Interval tussen rondes	Aantal deelnemers
Nestbehandeling ganzen				
	Periode	Locatie(s)	Aantal uitvoerders per keer	Aantal afschot
Beheer ree				
	Periode	Locatie(s)	Aantal uitvoerder per keer	Methode(n)
Beheer verwilderde kat				
	Periode	Locatie(s)	Aantal uitvoerders per keer	Methode(n)
Beheer kraaien				
	Periode	Locatie(s)	Aantal uitvoerders per keer	Methode(n)
Beheer ganzen				
	Periode	Locatie(s)	Aantal uitvoerders	Soorten
Valkerij				

Nadere regels ten aanzien van uitvoering omvatten:

- Aan te houden afstand tot eendenkooien
- Mogelijkheden rondom vakantiewoningen, etc.
- Veiligheidsregels, indien van toepassing
- Aanleveren afschotcijfers en telresultaten
- Gebruik gemotoriseerd verkeer
- Gebruik van niet-drijvende honden

Bovenstaande is indicatief en dient jaarlijks in een vast format in samenspraak tussen de wildbeheereenheid en de terreinbeheerder te worden afgestemd. Bij ad-hoc handeling, zoals bestrijden van stroperij, zal ad-hoc overleg tussen de beheerder en de wildbeheereenheid plaatsvinden.

Bijlage 2: Foto-impressie

Bijlage 2: Foto-impressie

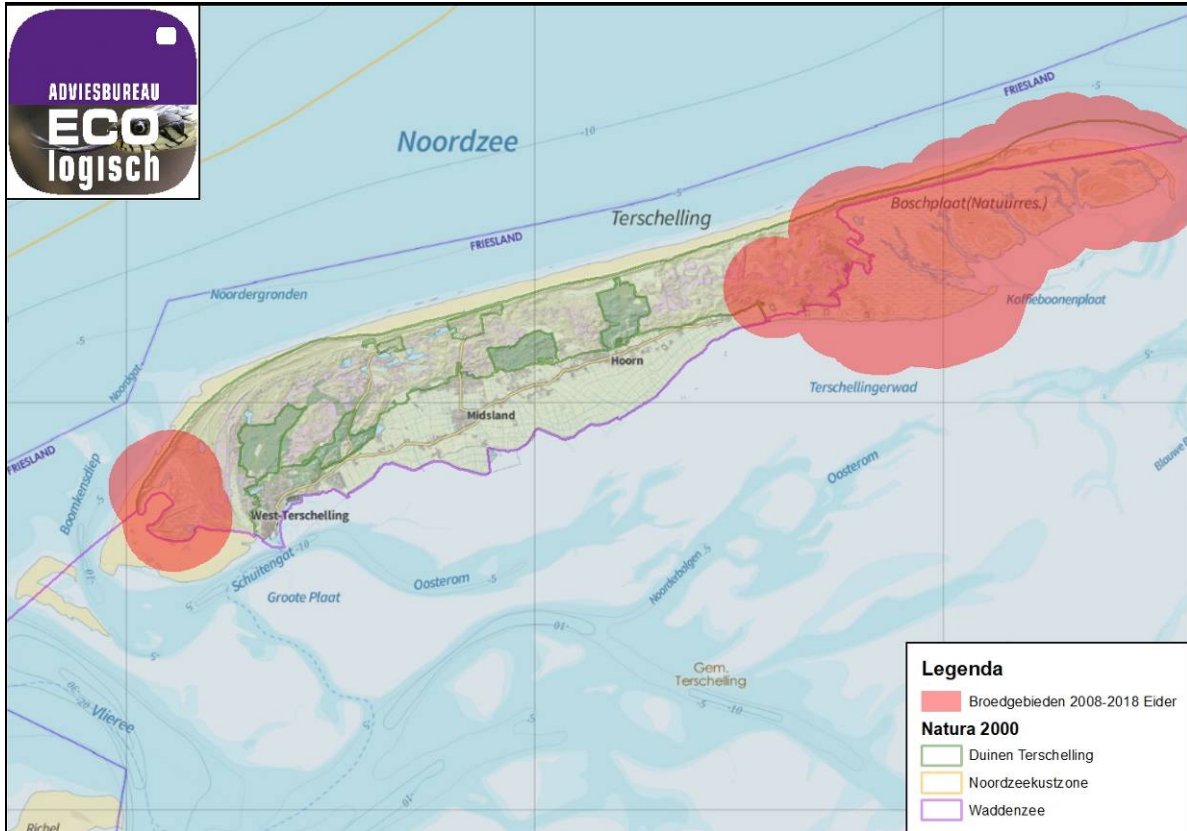
Bijlage 2: Foto-impressie

Bijlage 2: Foto-impressie

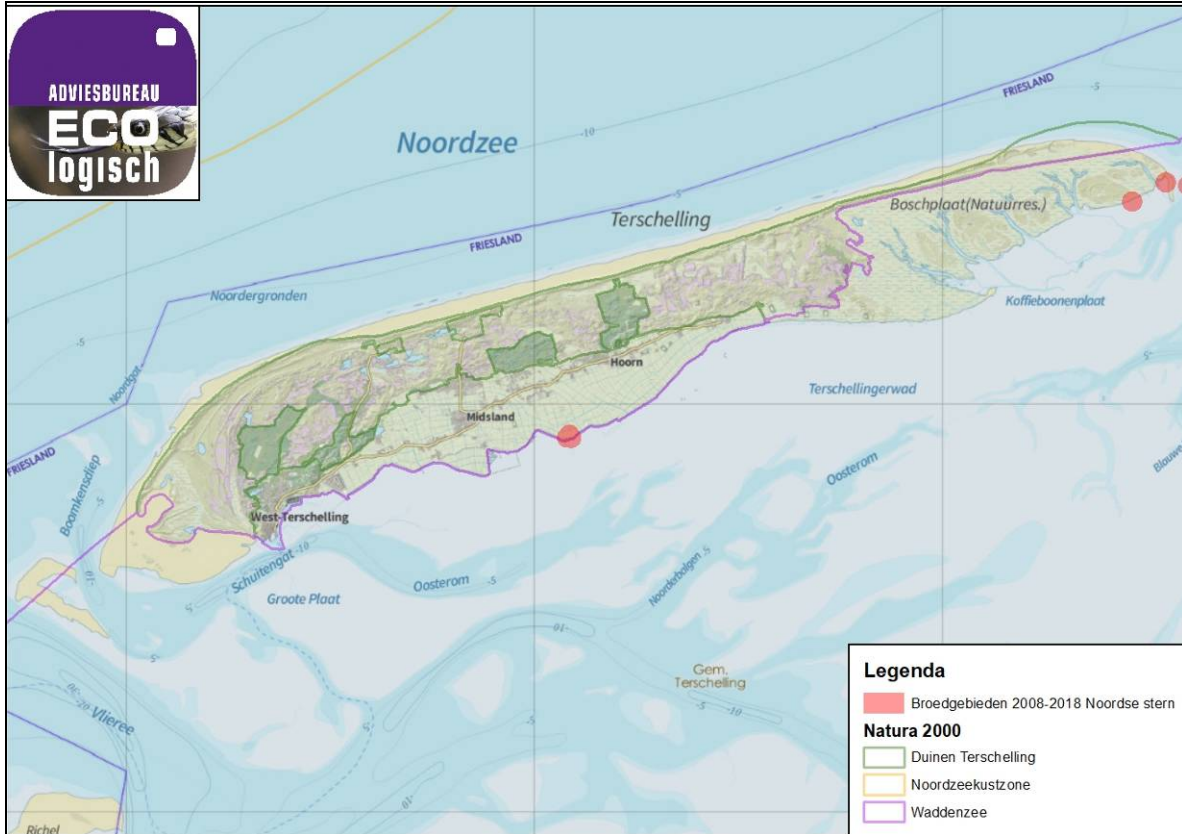
Bijlage 3: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

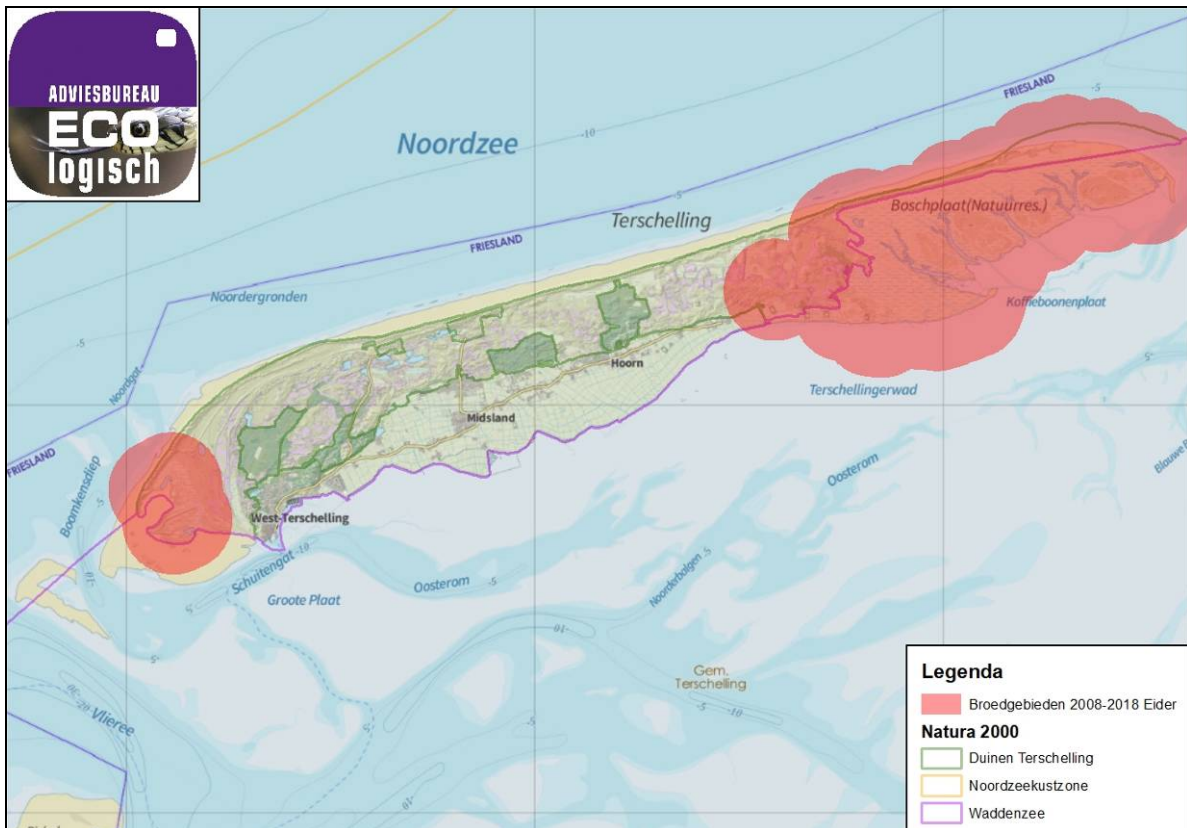

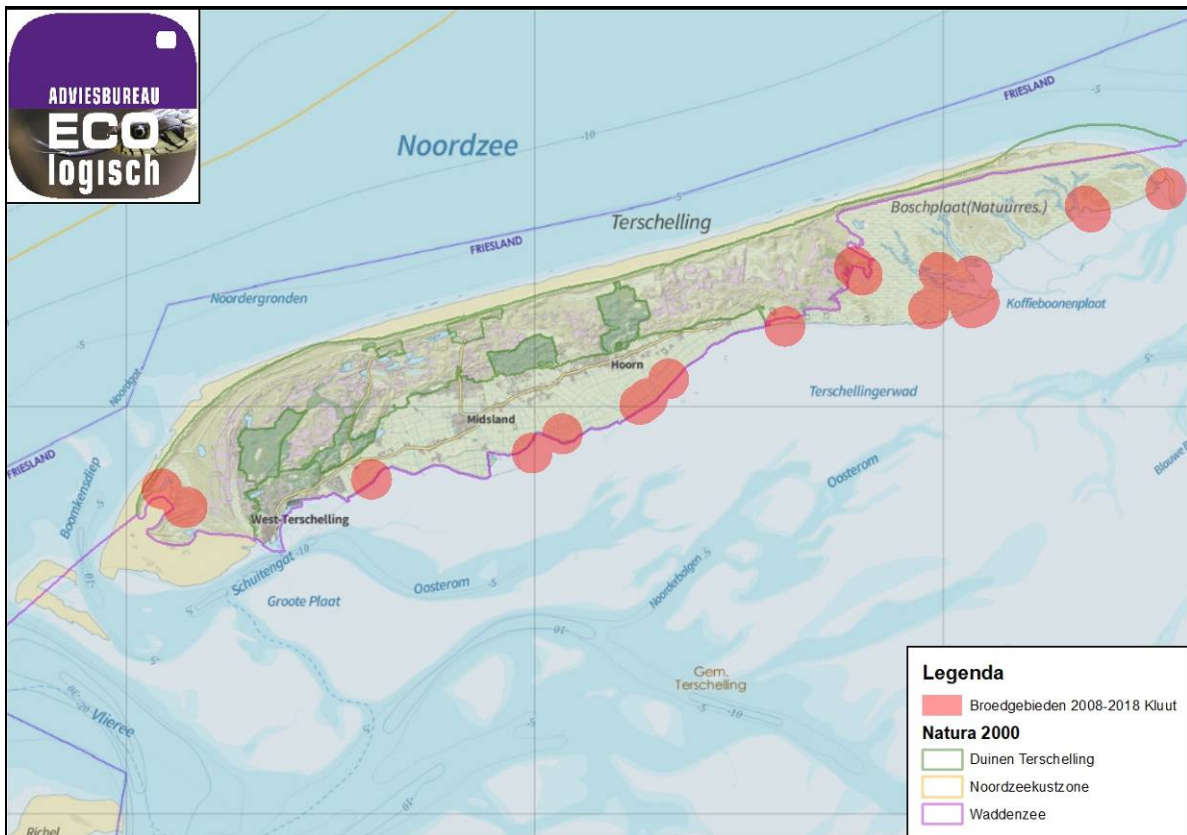
Bijlage 3: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

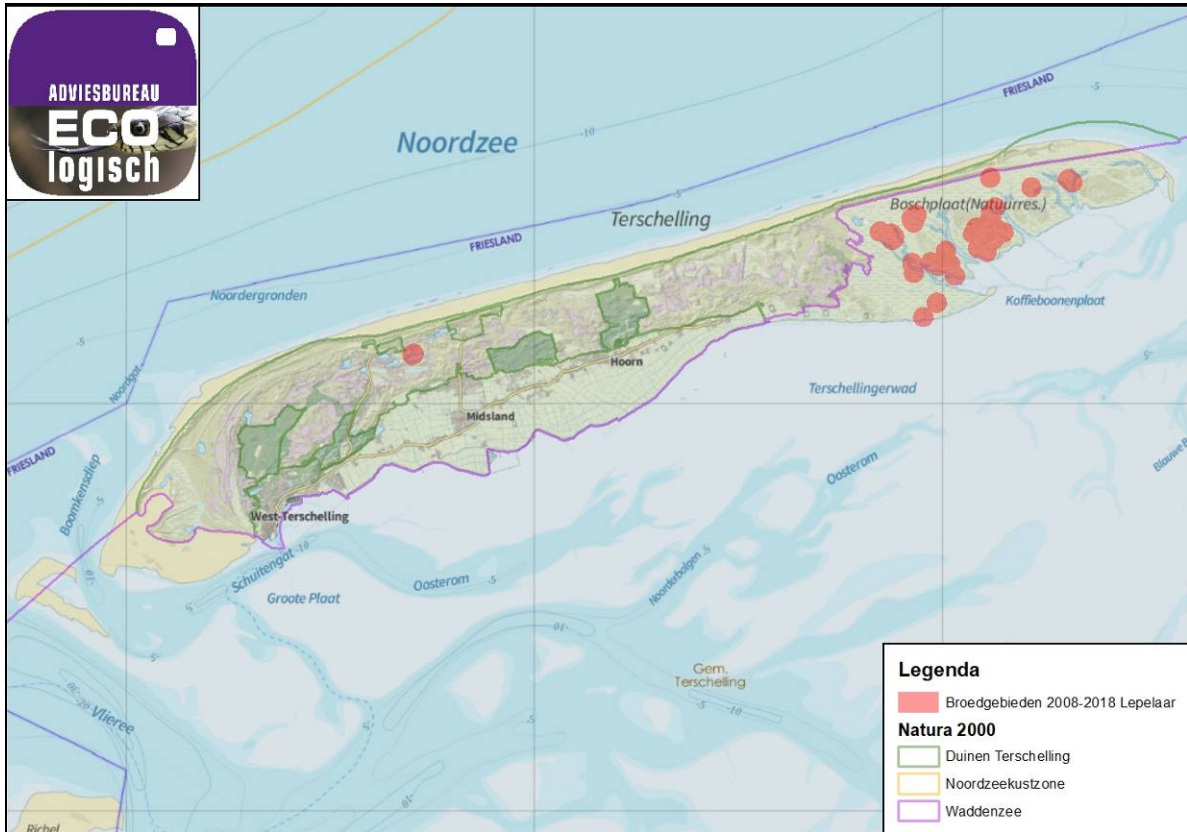

Bijlage 3: Relevante Natura 2000 broedvogels Terschelling

Bijlage 4: Gewone zeehond en grijze zeehond Terschelling

